

mladiika

jan. - febr.

VSEBINA

Jože Peterlin: Naši domovi	1
Zora Tavčar: Marlenka (novela)	2
B. M.: Pesem o pesmi	2
D. S.: Drobni zapiski	5
J. P.: Cerkev pred novimi nalogami	7
Z. T.: Pesem samotne vrtnice	7
Naša diskoteka	8
Y. Knotts: Oceanski val; Vem (pesem)	8
Zora T.: Andaluzijska pesem žene	9
J. Čže Velikonja: Pojasnilo k pojasnilu	10
Stanko Janežič: Jurij Podobar (novela)	10
M. S.: Po sporazumu med Svetim sedežem in SFRJ	13
B.M.: Kakor slika (pesem)	14
Kondor: Ljubljana bela	14
m/m: Slovenstvo je v nevarnosti	15
B. M.: Drobna resnica (pesem)	15
Dvajsetletnica Radijskega odra	16
Martin Jevnikar: Rezijanska književnost	17
Žena in dom	20
Naši razgledi: Knjige in revije	22

Uredil
JOŽE PETERLIN

Revijo izdaja uredniški odbor: Stanko Janežič, Marij Maver, Albert Miklavec, Franc Mljač, Sergij Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Marija Češčut in Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:
MARIJ MAVER

Zunanja oprema
KLAVDIJ PALČIČ

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

PREŠERNOVE
PROSLAVE

Mnogokje smo imeli v mestu in vaseh proslave našega največjega pesnika. Zelo lepo so organizirale proslave slovenske šole, posebno tiste, ki so pripravile proslave same, ne da bi naprosili poklicne igravce za recitacije. Zdi se, da take proslave ostanejo najbolj v spominu vseh, ki so jih pripravili in na njih sodelovali. To je tudi edinstvena prilika, da mladi prvič nastopijo.

Pogrešali smo proslavo po Goriškem. Tudi na našem radiu se nam je zdel spomin na Prešerna nekam mimogrede odpravljen, čeprav raste slovenska književnost iz pesnikove dediščine. Naša društva še vedno lahko posvete večer Prešernu, saj ga bodo gotovo ljudje povsod s hvaležnostjo sprejeli.

Radi pa bi poudarili tudi, naj bodo te proslave skrbno pripravljene. Ni res, da je vse dobro in da moramo biti hvaležni že zato, da so. Če je le mogoče izboljšati kaka točka, se je treba za to potruditi.

Nekje nad Trstom, so dijaki pripravili proslavo. Treba je zares pohvaliti njihovo pobudo. Vendar pa se morajo zavedati, da so študentje in da morajo brati Prešernove pesmi s pravnimi naglasi, ne z napačnimi vokali in tudi s pravnimi doživetjem. Beseda o pesniku pa naj bi bila živa in taka, da bo segla do srca, ne pa brana po knjižici iz Ljubljane z literarno kritično razlago, ki ne more povedati večini občinstva ničesar. Ne dvomimo, da bi vsak profesor slovenske rad svetoval in dijake naučil, če bi se ponižali in vprašali. Napačno je delati vtis kot da so starejši pustili mladino samo.

Zdi se, da je odveč vsak poziv, da z združenimi močmi poskrbimo, da bodo Prešernove proslave povsod čim lepše. Kjer ni več mogoče le tos, pa prihodnje leto. s. š.

PRONTO.
EDITORIALE!

Ko človek telefonira, z zanimanjem pričakuje odgovor z druge strani. In tako telefoniram na številko, ker bi rad zvezo s klišarno, s slovenskim dnevnikom, tudi s slovenskimi ljudmi v ustanovah tam gori. A vedno, ko telefoniram, slišim odgovor: Pronto, Editoriale!

Jaz pa vztrajam in govorim dalje slovensko. Telefonist je neredko v zadregi (verjetno jih je več), potem pa tudi on lomi nek jezik, ki je na pol hrvaški, na pol italijanski dialekt. Človek si misli: kaj, tu tu ne znajo več po naše!

Po tem vzoru odgovarjajo tudi na mnoge privatne telefone zelo slovenski ljudje v našem mestu. Kdo bo začel drugače, da ga bomo posnemali? Morda bi začele prav take ustanove, kakršna je tista, ki sem jo v začetku omenil.

Naivni tržaški Slovenec

NOVO RADIJSKO
DRAMSKO DELO

Slučajno me je opozoril znanec na obvestilo v Primorskem, ki je poročal o dvajsetletnici Radijskega odra, da bo naslednji dan na sporedu radia novo dramsko delo Alojza Rebule, Kratak preplah v Arbeli. Delo je Rebula napisal, kot sem potem izvedel, prav za jubilejno predstavo radijske igravske skupine. Tisto obvestilo je bilo vključeno sicer mimogrede, a je čitatelja vsaj opozorilo na novost.

Zelo se nam zdi čudno, da radijska postaja ni dala več poudarka dramski noviteti, ki jo je napisal eden tržaških uglednih pisateljev. Ne mislim na takšno opozorilo in na toliko opozoril kot jih je ob koncu in v začetku novega leta, naj poravnamo pravočasno naročnino (čeprav so ta opozorila na mestu in potrebna), ampak mislim na nekaj skromne reklame. Oddajo sem poslušal in mi je bila všeč tako delo kakor izvedba, Marsikomu je lahko žal, da je ni poslušal. Škoda tudi, da delo ni bilo ponovljeno (ko so že ponovitve) naslednjo nedeljo kot domača novost.

Mislím, da izražam željo mnogih stalnih poslušavcev, če izrazim željo, da bi Rebulovo dramsko noviteto čim prej ponovili in na to ponovitev poslušavce primerno opozorili.

Pošiljam pismo na Vašo cenjeno revijo, ker se med vsemi listi med nami Mladika najbolj zanima za kulturni spored naše radijske postaje in se Vam zahvaljujem za objavo.

St. Kravos, Trst

RADIO ZA BENEČIJO

Nekdo je v zadnji številki Vaše cenjene revije pisal o pomanjkanju programov za Beneško Slovenijo na tržaškem radiu. Kot Goričan, ki živi zelo blizu beneških Slovencev in ki ima to deželico nad vse rad, saj komaj čakam pomladi, da spet pohitim na Staro goro in obiščem svoje prijatelje v Trčmunu in Tarčentu,

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 45 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

PL 606/1973

V NAŠI DOMOVI

Ko izgovarjamo besedo dom, se v naši najgloblji notranjosti nekaj zgane; dom je nekaj, kar nam je zelo blizu, kar je del nas samih. To je naš zaključeni svet, obdan z največjo intimnostjo, svet, za katerega želimo, da je samo naš in v katerega naj nihče ne vdira in ne gleda, ga opazuje ali sodi o njem. Ustvarili smo si ga sami in ga želimo čuvati zase.

Zdi se, da večina čuti tako. Naravno, enostavno.

Naš dom je zagrnjen v intimnost. Je družina: tista čudežna vez, ki povezuje v skrivnostno srce vse, ki v njem prebivajo. Vsak drug človek, ki stopa v ta svet, je tujec, pa naj je še tako drag in ljub znanec; dobrodošel je le za nekaj časa. On sam čuti, da ne spada vanj.

Toda dom, v katerem biva samec, ni pravi, resnični dom. Pomilujemo ga zaradi osamelosti. Žal nam je zanj, če mora ostati sam. Slej ko prej postane v njem dolg čas. Še tisti edini človek v njem bo bežal iz njega.

Dom, ki sta ga ustvarila mož in žena, začenja svoje življenje v ljubezni zakona. Topel je in lep, dokler ga preveva pričakovanje otroka. Če tega pričakovanja nočeta, potem se je dom že začel starati in je postala njegova težnja samo v čim lažji samoprehrani in udobju do smrti. Vračala se bosta vanj v dolgočasju na stare dni življenja.

Resnični dom je tisti, v katerem so tudi otroci: to je dom smeha in veselja, krika in tudi joka, dom velikih načrtov in dnevnih skrbi, dom z daljnim pogledom v bodočnost. To je tisti resnični dom, ki ni obsojen na umiranje, ampak je v njem seme življenja. To je dom prihodnosti za vsakega člana družine, kajti vsak ima svojo pot in svoje poslanstvo, vsak prinaša svoje žrtve za skupnost. Res, to je resnično skupno srce. Je povezanost in tajnost zaključene skupnosti, v kateri se kristalizira vse tisto, kar vsak prinaša iz zunanjega sveta in dobiva zdaj odkrito presojo in soroden pogled. Tu ni nikoli dolgočasje.

Dom, prepleten s tako čudovito medsebojno ljubeznijo, daje občutek varnosti in zaupljivosti. Kaj pomeni ta varnost in zaupljivost vedo posebno tisti, ki so se morda med vojno ali morda tedaj, ko je bilo nevarno izreči svojo misel na glas, zatekali v svoj dom in so lahko samo svojim najbližjim razodeli skrbi, bolečine, razočaranja in svoje upe. Nikjer drugje ni bilo varno. Samo tu so se odpočili in umirili. Doma so črpali moči, da so mogli potem delati ves dan in molčati. Dom jim je bil vir moči in tolažbe.

Samo tak resnično pravi dom je pa tudi lahko ohranjevalec in nosilec vsega tistega tipično našega, kar smo prejeli od svojih očetov: naše govorice in pesmi, naše molitve in zdrave tradicije, skrbi za skupno usodo in skrbi za velike skupne načrte.

Naši domovi so bili dolgo dobo zgodovine prva šola, kjer so v večerih brali in pisali, kjer so prebirali knjige in se izobraževali. Skoro ni bilo slovenskega doma brez mohorjeve knjige in brez časopisa, kasneje brez revije. In ko se je dom moderniziral, je postal središče hiše radijski sprejemnik, da je odmevala domača govorica od jutra do večera in se je vrstila pesem za pesmijo. Radio je nadaljeval domači pouk iz davnih dni.

Bojim se, da je danes premalo lepih, zdravih domov v naših mestih in vaseh. Bojim se, da je preveč naših domov mrtvih, brez življenja. Zato nas zbode skrb za obstanek, ko te domove gledamo. In zdi se, da ni druge poti kot vrnitev nazaj. Spet moramo ustvariti svoje domove tople in zdrave, spet jih moramo preplesti z veliko medsebojno ljubeznijo, spet morajo postati žarišče našega življenja, vir sreče in zaupanja, varnosti in lepote.

Če bodo naši domovi spet taki, se bomo vrnili s širokih cest, na katere hitimo, če imamo le trenutek prostega časa in zgublamo tam, na trdem asfaltu, vse preveč življenj. Domovi nas morajo spet zvabiti v svoj začarani in topli krog. Mrtvim domovom moramo dati spet življenje: s svojim bivanjem v njih, z otroki in njihovim smehom in krikom, z zaupanjem vanje; vrnimo jim ljubezen!

Prinesimo spet radijski sprejemnik iz kuhinje v sredo našega doma in potisnimo televizor bolj v ozadje. Naj spet zazveni naša govorica in naša pesem in napolni ves prostor našega bivanja, v toplejših dneh pa, zlasti na deželi, tudi dvorišče in vrt pred domom. Premagajmo živčnost in razdajajmo vedrost in optimizem svojim najbližjim. Odrinimo grenkobo in rajši okrepimo vero v lepši čas. V čas, ki ga ustvarjamo sami.

Nekaj te vere in nekaj lepote in vedrine želi prinašati v novem desetletju tudi naša revija. Vemo, da jo boste radi sprejeli v svoj dom. Naj bo srečen začetek novega življenja, vašega in našega.

JOŽE PETERLIN

MARLENKA

I.

Tisto leto niso na prisojnih grivinah nad Savo trobentice strepe, še preden so se scedile pod Velikim klancem zadnje plahte snega, so travnike od Save do ceste pa gor v Ribičev nograd nastlale s pomladno rumenino.

Bila je nedelja in Marlenka je prihajala čez trg od maše s sinjim klobučkom in tudi na njem je bil pripet drobcen šopek-umetnih marjetic. Komaj je zavila v ulico, se je iz gostilniške veže oglasilo:

»Kokikej?«

Skoraj da bi jo bil prestrašil, čeprav je bil pol zaspani pol zvedavi gostilničarjev obraz med vrati tako običajen, da se je bil možaka prijel vzdevek Kokikej. Iz za očetovega hrbta se je izvil Rafko, svetlolas, kodrast študent Marlenkinih let:

»Prideš popoldne? Greva kot lani po trobentice za Savo!«

Kako je zrasel od božičnih počitnic, čisto drugačen je!

»Pridem, če le ni preblatno!« je rekla zmrdljivo in fantovsko brcnila z lakastim čevaljčkom v kamen na cesti. To se ni nič več podajalo že skoraj deklinški postavitvi v sinjem pomladanskem plašču in klobučku.

»Kako je še otročja,« je vzdihnil za njo Rafko, ko je, nič kaj deklinško vihté svojo pleteno torbico, zginila za vogalom.

Marlenka je bila pač taka, križ je bil z njo! Tako fantovska in hkrati tako deklinška, sprenevedava, pa spet resna. Mogoče pa ji bo le zaupal za Savo. Ali rajši še ne, sploh ne?

Pa ni šlo tako gladko s tistimi trobenticami za Savo, Marlenkina mama ni hotela o tem niti slišati, smešno! Poskusila je pri očetu, ki jo je premeril z očmi, sloko štirinajstletko še otroškega pogleda v radoživo razprtih očeh.

»Ali ni letos že prevelika?« se je spogledal z mamo.

»Se dosti večji hodijo za Savo po zvončke in trobentice, še poštarico sem videla. Saj lahko grem?« Oče se je zarotniško nasmehnil in mama se je sporazumno nasmehnila nazaj. Tako je šla.

Od reke je v prehodih, kjer se je grmičje v bregu redčilo, ledeno vleklo pod noge, vendar je tu pa tam sameval neustrašen rumen šopek. Utrgala je nekatere cvetke od peclja in rahlo vtaknila prosojno rumeno cevčico med našobljena usta. Pa naj je pihala vanjo še tako močno, zapiskati ji ni hotela nobena.

»Kako da ne znaš?« je prizanesljivo vzdihnil Rafko in nežno stegnil roko, da mu je Marlenka samoumevno položila v dlan šop cvetov. S tenkimi prsti je izbral enega in ga najrahlje ponesel k ustom. Počeni je, zaprl oči in rumena stvarca je zapiskala tenko in otožno.

»Daj mi jih še nekaj.« In kakor jih je zdaj polagala previdno naravnost med njegove ustnice, je še vedno zbrano, z zaprtimi očmi, izvabljal iz cvetov tanke zvoke, kakor da ima med prsti drobceno piščal: žvrgljajoče kot studenček v Čamarjevem klanecu; zateglo tožeče kot Brazov Piko, ko ga na večer priklenejo k ograji in noče biti sam. Pa s tenkim, tresočim glasom kot Jesihova teta na koru pri zornicah. Vsak cvet mu je pel in vsakemu

Ivan Gruden nastavlja mrežo

B. M.

Pesem o pesmi

1.

Berem pesem.

Pesem berem.

Tako:

bereš

jo lahko

od kraja

in od zadaj

— bo vseeno —

in od srede

in po sredi —

morda

nič ne bo

izgubljeno.

Misel išče.

Išče.

Išče izhoda.

Je zašla

v skladišče

za besede.

Brala je napis

nad vrati:

Tu se sklada

poezija.

Misel išče.

Išče rimo,

ki bi rimala

se z »—ija«.

sta dala neko ime in se smejala. Rafko se je smejal udržano, ker se je zdel sam sebi že možat, Marlenka pa sunkovito in divje, da so ji padali šopi bakreno rjavih las na čelo, ah, ko se ji pa zdi vsaka reč tako neznansko smešna! Ampak kar je dovolj, je dovolj, si je mislil Rafko. Samo kako naj jo opomni, da se ne bo skujala:

»Vidiš, saj ni težko piskati,« je rekel poučno.

»O, seveda, tebi, ki si glasbenik,« je oponesla brez užaljenosti, cikanje na to, da je odlično igral violino in klarinet.

Pa mu ni bilo prav. Mračno je odvrzel cvetove in se zazrl čez reko.

»Kaj se kujaš?« ga je spregledala. Pa saj je vendar rad slišal, če mu je pravila glasbenik, ko sta skupaj igrala uverture! Spremljala ga je na klavirju, še prosil jo je, zdaj pa ne mara niti slišati o muziki ali kaj.

»Povej, je kaj z glasbo v zvezi? Ne, da sem uganila?«

Ustavil se je in se spet zagledal čez reko, kakor da išče kaj tam onkraj na Smarčnem. Potem je skoraj šepnil, kot da bi hkra-ti rad, da sliši, in še raje, da ga presliši:

»Malo si uganila: z glasbo je v zvezi, pa drugače, kot ti misliš!«

»Pa saj nič ne slišim! Povej bolj glasno,« je nestrpno vzkliknila, čeprav je bila prav dobro slišala. Fant je v svoji tenkočutni občutljivosti zasumil, da se spreneveda. Mahoma je odločil, da ji pove ob kaki drugi priliki. Trmasto, kot bi ga bila kdove s čim ponižala, je še naprej iskal nekaj tam onkraj reke. Marlenki pa je bilo mahoma do tega, da bi ga dražila.

»Gospod imajo skrivnost in ta seveda ni za ženske!«

Ni se ihtasto zagnal v enega tistih njunih stalnih ljubkih prepirov, ko sta spretno odbijala stavke kot ping-pong žogice: najprej ostro, potem popustljiveje, dokler nista končala v sproščene-m smehu. Ne, zdaj je bil drugačen, tako smešno resen. Ocenejevala je njegov mračni in čudno prenapeti profil z nekoliko pre-topim nosom in se mahoma zasmejala, uh, kako se dela odraslega!

Pa ni bil hud, le poraženo je dejal:

»S teboj se ni mogoče pogovarjati. V četrto hodiš, pa si še tako otročja. V mojem razredu so deklice stare kot ti, ampak...«

»Potem se pogovarjaj z njimi,« je odbila mrzlo, bil je res pravi neotesanec, a ni pokazala, da jo je zadelo. Se nekoliko je znižala glas in vrgla ledeno in neprizadeto:

»Kar!«

Sedaj se je obrnil k njej, bil je besen:

»Predobro veš, da se z nikomer ne pogovarjam!« (To je po-menilo: z nobeno!)

»Ali sem kaj rekla, da se? Ampak če se z mano ne moreš, se boš že moral s kom!«

»Pa jaz bi se rad s tabo!«

»Lani si se pa lahko?! Seveda, letos si že gospod,« je vrgla za-ničljivo, jezna zaradi vseh tistih deklic, s katerimi bi se lahko po-govarjal.

Lani sem bil še otrok,« je rekel nepreklicno, kakor da s tistim Rafkom iz velikih počitnic nima kaj opraviti.

»Kaj si pa letos?« je rekla spogledljivo.

Umaknil je pogled, potem se je premislil in jo še enkrat po-gledal v tiste zelene oči, ki so se sedaj navihano pričakovaje sve-tile. Zdaj je zlahka dejal:

»Ti pa si letos ravno tak otrok kot lani.« Pa ko je tako stala tam, ko da mu bo zdaj zdaj primazala zaušnico (predlanskim sta se še pretepala kot dva fantalina), se mu je zdelo, da le ni povedal čisto po pravici, in je dodal:

»Čeprav si za celo glavo večja kot lani.«

2.

Ujeta v rimo?

V mrežo ritmov,
harmonije?

Ne ujeta.

Ni več ptica.

Išče

za prgišče tega,

kar dehti

kot zemlja

v dežju,

kakor jasmin

in trta

v cvetu.

Kakor vino

poezije.

3.

Ujeta?

Ne.

Samo zakleta:

v beli srh

obmorske zime

in ptic

namakanih

v črnino.

4.

Ujeta v to,

kar je še živo.

In v to,

kar more

še boleti,

v smrt

rodu samomorilca

in v pesem pevca,

ki mu peti

dano bo o njem

balado.

Letošnjo zimo je tudi na Bazovici zamrznil vodnjak

5.

Človek
me imenuje
Muza.
Ljubi vse,
kar ga presega.
Sem njegovo
spremenjenje,
rojstvo
in prozornost
vsega,
česar roka
se dotakne.

6.

Ustvaril si me
in rekel:
žena.

Ko pa se je
on prebudil
— prvi hip
sva se vzljubila —
sva stopila
v raj
med ptice,

On me vodil
je za roko
ter je vodi
rekel voda,
kamnu kamen,
roži roža.

Bil je sedmi
dan stvarjenja
in Ti si tisti čas
počival.

Pa si vendar
se nasmehnil
ter si rekel:
bodi pesem.

Zasnežena slovenska krajina

To je bilo že bolje, jeza jo je popustila. In končno je imela proti njemu še popolnoma neizkoriščen argument, ki ga je veljalo pri priči izkoristiti:

»Molči, ker ni res, da sem tak otrok, danes me mama kmalu ne bi bila pustila po trobentice, češ da sem že prevelika!«

Pa je moral biti kaj slab protidokaz, takoj je planil pokonci, kakor da se je nenadno za nekaj odločil. Vznemirjeno je sklenil:

»Pojdiva raje domov.«

»Ne, ne grem, hočem, da mi takoj poveš, kar si hotel poprej!« Pravzaprav je niti ni tako zanimalo, ker je vedela, da ji na koncu zmeraj vse pove in bi lahko še čakala. Ni pa mogla čakati zaradi vseh tistih deklc.

A Rafko je, kot se je zdelo, preslišal, kar naenkrat se mu je strašno mudilo:

»Pojdi,« je rekel, hitro natrgajva šopek zate, potem morava domov, da se ne prehladiš.« Stopal je pred njo, skoraj tekel, vitek in nežen, kakor da ni iz vasi.

Pot je zavijala od Save navkreber in naravnost med polja. Ko sta se vzpela do Zagorčevega kozolca, je potegnil čez ravnino mlačen veter in zanesel čez močvirne okrajke jato vrabcev.

»Lastovk pa še ni,« je rekel Rafko. Spet sta umolknila, pogovor se je danes čudno zatikal; kdove kaj je kuhal proti njej, zato Marlenka ni silila vanj. Hodila sta vstric čez prostrano ravnino, ki so jo na severu zapirali smrekovi gozdovi skoraj pod vrh plešaste Mrzle planine. V velikem loku je tekla čez planoto proga, ugreznjena v usek. Prekoračila sta jo drug za drugim, prihuljeno plazeč se pod spuščeni zapornicami, potem pa sta spet hodila vstric, oba enako velika, razpotegnjena v prvem zagonu pubertetne rasti. Počasi je pogovor stekel, govorila sta o šoli, o knjigah, ki sta jih brala, o vaških novicah. Tako sta prišla čez trg in obstala pred Kokikejevo hišo. Šele tu je Rafko povedal skrivnost (ali pa je bila res ta in ni skrival za njo kake druge?):

»Če prideš na naš hrib za hišo, ti bom dal note neke pesmi, ki sem jo sam zložil za klarinet in klavir. Če se boš hotela naučiti, jo bova skupaj zaigrala!«

»Sam zlo...?« niti se ni utegnila do kraja začuditi, ko je že izginil v veži. Hitro je pomolila glavo v mračno vežo, bil je skoraj že vrh stopnic:

»Mi jih daš danes?«

Iz teme se je naglo oglasilo:

»Ne, drugič.«

Ta drugič ni bil tako blizu, bila je nedelja in odpeljala se bosta vsak v svojo šolo, on v Ljubljano, ona v Maribor, lahko da se ne vidita do velike noči. Tudi Rafko je najbrž mislil tako, kajti gostilniško okno se je odprlo in fant se je sklonil navzdol:

»Drugo nedeljo je mamin god, bom doma, veš!«

II.

Drugo nedeljo je bilo gorko in to je bila sreča, Marlenka je vsekakor morala iz zavoda domov po pomladanske obleke. Čeprav se je pripravljalo k dežju že od jutra, se morda le ne bo izlilo pred večerom, da bo mogla po kosilu na hrib.

Dopoldne je prišla Franja, tri leta starejša Rafkova sestra, s katero sta o počitnicah tolikokrat igrali ping-pong. Bila je že znana športnica pa je Marlenko zmeraj premagala:

»Prideš k nam? Videla sem te, da si šla od vlaka in rada bi te namazala.« Franja se je zmeraj izražala bolj po fantovsko. »Zdaj sem v formi, boš morala skakati, pa še te bom naklestila!«

»Imate že mizo gori na hribu?«

»Že, že, in loparje in mrežo in žogice, samo tebe še manjka, da si dam duška!«

Tako sta šli igrat. Rafko pa se vse dopoldne ni prikazal.

»Slabe volje je,« je rekla Franja, »nekaj risari in pisari, sam bog ve kaj, in kmalu bi ga razneslo, ko sem malo pokukala.«

A ko je Marlenka odhajala, se je stegnila iz podstrešnega okna kodrasta glava:

»Hočeš igrati popoldne z menoj? Prideš?«

Takoj po kosilu je stekla po hribu za Kokikejevo hišo. Za šupo je stezica utonila v porumeneli travi in se zgubila. Ko je Marlenka prišla na vrh, ni skozi gosto bodičasto grmičje videla ničesar. Kako se je od poletja sem razraslo! Razmaknila je veje in zagledala majhno travnato ploščad s staro, pol odmrlo hruško na sredi. Pod njo je stala zelena miza za ping-pong, na navzven izbočeni hruškini korenini pa je zamišljeno sedel Rafko z notesom v roki. Ni je še opazil, ker je bila prišla od napačne strani.

»Rafko, ne morem skoz,« je vzkliknila, »nisem več našla steze, veš!«

Urno je skočil h grmovju, da ji napravi z rokami vrzel v meji.

»Tukaj se še strgam, če zlezem noter,« je godrnjala. In res, novo, naloženo karirasto krilo se je zataknilo v trnje, in ko sta ga rešila, je zijala na robu nezatna luknjica. »Bo pa Franja potem zašila,« je dejal obupano.

»Si se učil?«

»Nekaj takega.«

»Pri kateri lekciji ste v francoščini?«

»Še v nedeljo se bom menil o šoli!« To je bil spet stari besedni ping-pong.

»Dobro, potem moram molčati ali pa govoriti o...«

»No, o čem, kar zafrkni!« se je naglo obrnil, ves naščeperjen.

»Nič,« je odbila.

»Se bova kregala?« je dejal spravljlivo.

»Jaz se ne kregam,« je rekla kar se da nedolžno.

»Špičiš!«

Vzvišeno ga je ošinila izpod priprtih vek in oponesla, da bi ga razjezila:

»Moji sošolci pa niso tako domišljavi, čeprav je kakšen še večji kot ti.« Poudarila je stavek tako, ko da ima v mislih nekega določenega sošolca.

»Jaz domišljjav? Lani si bila drugačna!« Glas se mu je čudno zlomil, bil je razočaran. Po bregu je bilo zdajci slišati stopinje. Rafko je urno zgrabil lopar, vrgel drugega deklici in brez besed sta začela igrati, s stisnjenimi ustnicami, skregana. Pek-pek je odletavala žogica, a je hitro končala v grivi. Franja je zrasla pred njima. Rafko ji je takoj zaupal smolo v trnju in odšla je po šivanje. Komaj je zginila, je Rafko odložil lopar.

»Lepo podajaš, dajva še,« je rekla Marlenka. Izbrskal je žogo izpod grma:

»Si huda? jo je mračno pogledal in jel z roko odbijati žogico ob mizo.

Vprašujoče ga je pogledala:

»Daj mir, jaz huda nate?«

Pa ga vseeno ni pomirila. Tleskal je z loparjem ob stegno in gledal tja dol na vas, na strehe, toneče med še komaj vzbrsteliimi slivami in jablanami. Potem si je šel s tenkimi prsti skozi lase in se spet obrnil k njej:

»Ne morem ti dati not,« je rekel z glasom, kakor da je ta hip padla usodna odločitev.

»Veš kaj!«

»Saj ti je vseeno.«

»Rafko, če se boš zmeraj prepiral, ne pridem več! Za noben pogovor ti ni, samo o sebi bi govoril.« Počasi in užaljeno je sklapljala trepalnice. To ga je razorožilo:

»Res, priznam! Ti pa me ne maraš poslušati! In to je tisto!«

»Kako da ne maram? Samo ti misliš, da sem še otrok in mi ne moreš govoriti o vsem. Ampak meni lahko poveš vse!« je

Ko je sneg pokrtil Repentabor

DROBNI ZAPISKI

LJUBLJANSKI NADSKOF IN ZAMEJSKI SLOVENC

Ob novoletnem sprejemu na Komisiji za verska vprašanja je imel ljubljanski nadškof daljši govor, med katerim je tudi dejal, da je narodna manjšina izven meja skupna skrb Cerkev in države. (Iz Družine, številka 2 leto 1967). V isti številki Družine beremo tudi tale odgovor na pismo, ki ga je uredništvu poslal neki beneški Slovenec: »Beneška Slovenija je srčna zadeva našega naroda. Naši rojaki v tej deželi še vedno ne uživajo tistih pravic, ki jim gredo po božjem in naravnem pravu in ki jih je koncil tako slovesno razglasil. Želimo in trdno upamo, da bodo to čimprej dosegli. V njihovih prizadevanjih jim bomo vsi verni Slovenci trdno stali ob strani.«

Moj komentar. Pravzaprav to ne bo moj komentar, temveč le prepis stavka, ki ga je v zadnji številki Zaliva napisal Boris Pahor:

»Prav, rajši naj krščanstvo rešuje narodnost, kakor da je ne rešuje nihče!«

VPRAŠANJE PREDSEDNIKU SLOVENSKE VLADE

Ko me pot zanese preko bloka na Pesku, me večkrat obide otožnost. Na jugoslovanski strani se mi namreč pogled skoro vsakokrat zapiči v vrata carinarnice, kjer berem napise v petih jezikih (Ulaz, Entrata,

Entry, Entree, Eingang), ne vidim pa napisa v slovenščini.

Kdo bo rekel: saj to je mednarodni blok. Slovenščina ne spada sem: Če je tak izgovor dovolj tehten, pretuhtajte sami! Jaz vam bom raje še »šerviral« pogovor, ki sem ga pred kratkim imel z jugoslovanskim carinikom.

»Cosa avete dichiarare?«

»Nič.«

»Dobro, ajde!«

»Nasvidenje!«

Dragi g. predsednik slovenske vlade!

Vi ste ob nedavnih dimisijah svoje vlade pokazali dobršno mero poguma. Ali bi ne mogli posvetiti nekaj svojega časa tudi reševanju takih »malenkosti«, katerim smo priča zamejski Slovenci na obmejnih blokih? Ker res ne vemo, čemu naj se tukaj v zamejstvu izžrpavamo v boju za dosego narodnih pravic, ko pa naletimo že takoj čez mejo na take čudne zglede.

UMETNIK STANE SEVER

Dne 19. I. letos sem v večernih urah poslušal na ljubljanskem radiu oddajo, posvečeno Simonu Gregorčiču. Spremno besedilo je objektivno napisal Janko Kos, vmes pa so bile recitacije Gregorčičevih najboljših pesmi. Med njimi je bila »V pepelnici noči«, ki jo je bral Stane Sever. Težko je povedati, s kakšnim občutkom je naš največji igravec recitiral to pesem. Kar zbolelo me je srce, ko je recitiral zaključne verze:

»Le vstani, uborni narod moj,
do danes v prah teptan,
pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je vstajenja dan!«

Koliko občutja, globine, vere je bilo v Severjevem glasu!

Še in še sem se moral zamisliti ob tem umetniku.

Stane Sever!

Če me pot zapelje v Ljubljano, skušam stopiti v Talijin hram. Že precej predstav sem gledal v Drami s Severjem v glavnih ali stranskih vlogah. In vselej me je ta umetnik očaral, vsega prevzel, povsem prepričan s svojo človeško toplino, s svojim umetniškim izrazom; vsakokrat sem stopal iz Drame z občutkom sreče, da je tako majhnemu narodu dano imeti tako velikega igravca!

In dejstvo, da tega vrhunskega igravca ni doslej zvalil še noben va-

modro našobila usta in zožila zelene oči, pripravljena, da sprejme kakršno koli neznanstvo fantovsko skrivnost. Usodni trenutek je razbila Franja, ki se je prikazala pod gričkom. Rafko je kakor v preplahu zgrabil za lopar, da je Marlenka morala bruhniti v smeh. Sedaj je mahoma začutila, da je deček v nečem šibkejši od nje. Iz te svoje nove vzvišenosti je vzkliknila:

»Kaj strašiš s tem loparjem!«

Nerad je ubogal in pustil žogo dalje na mizi, a lopar je še vedno tiščal pred sabo kakor ščit proti neki nevidni nevarnosti. Grmičevje se je razmaknilo in Franja je bila tu, a z nekim posebnim nasmeškom, ki je Rafku spačil obraz. Togotno je vrgel sestri:

»Prismoda!«

Franja se je prizanesljivo obrnila k Marlenki:

»Je vljuden moj bratec, kaj?«

»Pusti ga,« je polna sporazumnosti rekla deklica, »danes je slabe volje.«

Rafko se je dvignil in z rokami v žepu uporno odšel navzgor proti staremu sejmišču. Franja je pokleknila, da zašije Marlenkino krilo.

»Trma,« je rekla spravljivo proti sejmišču, ne da bi ji izginil tisti nasmešek. Toda trma se je kmalu vrnila, kakor v strahu, da bi deklica medtem odšla. Franja je rekla svetohlinsko:

»Saj že molčim, saj nič ne rečem, saj nič ne vidim.«

»Strup!« se je spet spačil Rafko in sunil roke iz žepa, da jo je Franja hihitaje ubrala po hribu navzdol.

»Pojdiva raje dol,« je dejal. Marlenka ga je kakor prejšnje leto samoumevno prijela za roko, da bi skupaj odšla po vzpetini, a deček jo je odtegnil, kakor da mora prav tedaj zamahniti z roko proti sestri:

»Uh, ta kavka.«

»Kaj ti je storila?«

»Izziva in draži me. In ne razume ničesar.«

Prišla sta na zadnje dvorišče in Rafko se je mahoma odločno ustavil.

»Počakaj malo, prinesem ti note.«

»Kako sem radovedna,« je plosknila in že je dečkova visoka, tenka postava izginila za vrati na loputo. Čez čas se je spet prikazal njegov asketski obraz. Nekoliko bledejši je stal tam, z odločno stisnjenimi obrvmi.

»Poglej ... in če ti ni všeč, vrni!« Še vedno ni prav rad dal zavoja iz rok.

»Do kdaj se moram naučiti?« je rekla, da bi kaj rekla, ker ji je naenkrat postalo nerodno.

»Ni treba; samo če hočeš. In kadar hočeš. Sedaj pa teci domov!« Skoraj odrinil jo je.

»Kaj misliš, da bom šele doma pogledala?« Naglo je odvila papir, a preden je odprla z rdečo vrvico prevezano notno mapo, jo je nežno iztrgal iz njenih rok in jo znova zavil:

»Boš že doma pogledala!«

»Nalašč ne!« je rekla, stekla proč in odvila. Na prvi strani je prebrala: »TROBENTICE ZA SAVO, suita za klavir in klarinet.«

»Oh,« je vzkliknila veselo. »Bogve, če bo res slišati tako kot takrat, ko si čepel za Savo in gledal na kranjsko stran.«

Rafku so zasijale oči: »Tisto sem opisal, da. Kako da si uganila?« Stopil je bliže in ji sam odgrnil prvi list. Niso bile še note, temveč lepo izrisan list s posvetilom:

»Marlenki za 14. rojstni dan.«

»Oh, še sama sem pozabila, da imam jutri rojstni dan. Hvala, veš. Zdaj se bom zares takoj naučila!« je vzkliknila veselo in malo zardela.

»Saj nisem dal zato. Adijo!« In je stekel, da so divje loputnila vežna vrata za njim.

(Konec prihodnjič)

CERKEV PRED NOVIMI NALOGAMI

RAZGOVOR Z G. ŠKOF. VIKARJEM
Msgr. ŠKERLOM

Vsaka razdelitev župnije, v kateri živijo tudi Slovenci, vsaka bolezen ali oslabeledost slovenskega duhovnika sproži vprašanje, kako bo Cerkev mogla opravljati svoje poslanstvo med tržaškimi slovenskimi verniki. Ta skrb zadeva gotovo vsakega kristjana med nami, a najbolj skrbi brez dvoma škofovega vikarja, ki mu je poverjena skrb za slovenske katoličane. Zato smo ponovno potrkali na vrata pisarne gospoda vikarja s prošnjo, da bi bravcem Mladike nanizal nekaj svojih misli ob vstopu v novo leto, posebno tiste, ki zadevajo slovenske katoličane.

Predvsem, ali bo v bodoče v mestu samem poskrbljeno za dušno pastirstvo med slovenskimi verniki v vseh župnijah?

Svoje mnenje sem povedal že v prejšnjih številkah »Mladike«. Gre za vprašanja, ki se ne dajo rešiti od danes do jutri: zlasti ne v Trstu, ki ne slovi po moderno začrtanem in urejenem dušno-pastirskem delu. Nas vse čaka še veliko dela, truda in res pravih skrbi. Pri tem niso izvzeti laiki. Iskrena verska in narodna zavestnost naših ljudi bi nam mogla pomagati pri premostitvi marsikaterih težav, a žal je med našimi ljudmi preveč izgubljenih ovčic, če smem tako reči, in premalo dobrih pastirjev, ki bi mogli doseči še tako oddaljeno ovčico. Iščimo poti! Pomagajte z naveti, s požrtvovalnostjo, ki jo je še veliko med našimi ljudmi, in s takimi zahtevami, ki jih moremo uresničiti.

Preobloženost duhovnika z najrazličnejšimi pisarniškimi in drugimi deli je zelo velika. Morda včasih tudi ta ali oni duhovnik z vnemo deluje na področjih, ki niso povsem nujna za dušno pastirstvo. Pri tem mu seveda zmanjka časa za njegovo glavno in edino poslanstvo. Ali je v bodoče v naši škofiji predviden načrt, da bi morda župnijske pisarne, gospodarske zadeve fare in podobno zaupali laikom, kot to že ponekod po svetu delajo?

Zelo pametno, koristno in celo potrebno bi bilo, da bi duhovniki opustili vse delo, ki ga lahko opravijo laiki. Ali se da to doseči? Potrebni so laiki, ki bi tako delo prevzeli. Ali jih imamo?

Ali naj to delo prevzamejo laiki, ki so že preobloženi z delom za razne organizacije, za prosveto, za kulturno delo i. t. d.? Kako naj dosežemo, da se bo čim več laikov zavzelo za delo, ki naj bi ga duhovniki opustili?

Večkrat tožijo duhovniki, da ne najdejo pomočnikov, in morajo zato sami prijeti za lopato, da more vstati mladinski dom; za pero, da more v svet časnik; za tiskarski stroj, da more v šolo učna knjiga; za odersko zaveso, da more v dvorano nekaj veselja in zdravega razvedrila. In še bi lahko naštevali...

Kaj bi morali storiti tisti slovenski verniki, ki živijo v župniji, v kateri ni nobenega slovenskega duhovnika, ampak vsi, od župnika do kaplanov ne znajo slovenskega jezika in torej ne morejo ne maševati, ne spovedovati, ne deliti zakramentov v narodnem jeziku, do česar imajo po jasni sodbi koncila pravico? Včasih slišimo, da bi morali sami iskati slovenskega duhovnika, nekateri pa mislijo, da mora biti nekje slovenski duhovnik, ki se bo sam zanimal za te vernike in ne bo šele čakal, da ga pokličejo. Kaj sodite Vi, gospod vikar?

Odgovor na to vprašanje sem začrtal že v prejšnjih odgovo-

beči glas Beograda, Zagreba, niti ne strast po težkih milijonih tujine, mi je dalo razumeti, da v Stanetu Severju nimamo samo velikega umetnika, temveč tudi velikega človeka in Slovence! In v časih, ki jih živimo, to ni tako majhna krepost!

(V oklepaju: Včasih preiščim tole: zamejski Slovenci prirejamo vse polno izletov v svojo matično domovino, na planine, na športne prireditve, na vinske sejme itd. Vse to je združeno s stroški za dobra kosila, zabave itd. Če me spomin ne vara, pa nisem še nikdar izsledil v našem časopisu obvestilo take vsebine »To in to društvo vabi svoje člane in prijatelje na izlet v Ljubljano, kjer si bomo v dopoldanskih urah ogledali te in te razstave, zvečer pa bomo šli na predstavo v Dramo ali Opero.«

Kaj vidimo v svoji matični domovini res samo posrednico obilnih jedi, pijač in vseh mogočih zabav?)

D. S.

Z. T.

Pesem samotne vetrnice

Na holmu sama,
klip, klop, klop, klop,
daleč nikogar,
le ptič samoten
utone v brajdah.
Mir, mir, mir, mir...

Zibaje veter
me suče sem, tja,
a grozdi v soncu
tiho zorijo,
lepo se tukaj
živi, živi!

Ali v jeseni
še vetra ni,
Prazen vinograd
sameva v dežju,
še ptič nobenih
čez holm ni.

Včasih zažene
se med lopute
jesenski piš,
pa še zastočem...
Težko ostati
sam je, sam, sam.

Lepo darilo nam je za zadnji božič pripravila Založba Mladinska knjiga v Ljubljani z izdajo BOŽIČNIH PESMI v izvedbi Slovenskega okteta. Toda malokdo morda ve, da ima ista založba na trgu še nekaj drugih zanimivih plošč, ki morejo zadovoljiti vsakega še tako zahtevnega ljubitelja resne glasbe. Gre sicer za znana dela priznanih avtorjev, toda nove plošče pomenijo - predvsem zaradi sodelovanja nekaterih glasbenih strokovnjakov in zaradi sodobne snemalne tehnike - velik korak naprej na področju glasbenega reproduciranja pri nas. Da omenimo vsaj nekatere: JACOBUS GALLUS — MADRIGALI IN MOTETI. Mladinska knjiga U-LP-10. Slovenske ljudske pesmi, Mladinska knjiga U-LP-13. Poje zbor slovenskih madrigalistov, dirigira Janez Bole. Obe plošči sta long play 33, okusno opremljeni, na ovitku pa imata natisnjeno besedilo posameznih skladb ter podatke o avtorjih in izvajavcih v slovenščini. A. FOERSTER: GORENJSKI SLAVČEK (2 plošči). Delo je posneto v odlični izvedbi solistov, zbora in orkestra ljubljanske opere pod vodstvom Rada Simonitija.

Plošče Mladinske knjige priporočamo, ker pričajo o bogastvu naše glasbene kulture, o njeni kvaliteti ter o njenem pristnem in svojskem slovenskem značaju.

rih. Bo treba še precej dela in truda, preden bo vse jasno. Krščansko življenje je iskanje. Išče naj duhovnik, išče naj vernik.

In še eno vprašanje: V letu, ki ga začenjamo, praznujemo Slovenci 1200 letnico pokristjanjenja in 1100 letnico prihoda svetih bratov Cirila in Metoda med panonske Slovence. Kolikor sem mogel zaslediti v Družini, pripravljajo Slovenci iz osrednje Slovenije veliko romanje v Rim in druge proslave. Tudi Slovenci na Koroškem se pripravljajo na proslavo tega velikega jubileja. Ali se Vam ne zdi, gospod vikar, da bi se morali tudi Slovenci na Primorskem pridružiti ostalim rojakom in z vso resnostjo praznovati to veliko zgodovinsko dejstvo? Ali bi ne kazalo, da bi z misijoni ali na kak drugačen način govorili in se pogovarjali z vsakim Slovincem med nami, kako nekaj velikega je bilo to, da so naši predniki sprejeli Evangelij? Morda bi bil letošnji Repentabor posvečen temu dogodku, morda bi romali tudi mi vsi v Rim in bi se srečali ob grobu sv. Petra z vsemi rojaki; morda bi prenesli celo letošnji tabor v Rim. Kaj mislite?

Zanimivo bi bilo vedeti, zakaj ljubljanski nadškof v svoji božični poslanici ne omenja 1200 letnice pokristjanjenja Slovencev. Pač pa pravi takole: »V letu 1967 bo 1100 letnica, odkar sta slovanska apostola sv. Ciril in Metod prvič prišla v Rim. Iz Panonije ob Blatskem jezeru sta potovala z nekaj učenci preko Maribora in dalje najbolj verjetno preko Celja, pred katerim sta prestopila mejo Kocljewe kneževine, in Ljubljane v Oglej, Benetke in dalje v Rim, kjer jima je papež Hadrijan II. v Marijini cerkvi pri jaslicah potrdil slovansko bogoslužje. V Rim sta prišla po vsej verjetnosti okoli božiča leta 867. Za to važno obletnico bo ljubljanska nadškofija po veliki noči, ako Bog da, romala skupno v Rim na grob sv. Cirila.«

Poleg tega omenja ljubljanski nadškof še: 1900 letnico smrti svetih apostolov Petra in Pavla, 60 letnico kronanja Marije Pomagaj na Brezjah in 250 letnico kronanja Matere božje na Sveti gori pri Gorici.

Kakor vidite bo to leto dovolj prilik ne samo za proslave in romanja, ampak predvsem za duhovno poživitev. Kaj bomo naredili? Repentabor mora za tako priliko povedati kaj veličasnega. Vsaj deloma se bomo pridružili romanju v Rim. Kako naj gre tak praznik brez nas? Tabora v Rimu si pa ne morem predstavljati.

Na vse smo že mislili. V kolikor je odvisno od duhovnikov, bomo poskrbeli, da ne bodo te obletnice šle neopazno mimo nas.

YI KNOTTS

Oceanski val

Jaz bom oceanski val,
valujoč, nemir snujoč —
hitel bom do brežnih skal,
zrušil v sebe se in noč.

Jaz bom svetel morski val,
sonce bom vsekrog pršil,
žarke usmerjal v brezna tal,
v snegu pen se ves iskril.

Včasih bo skrivnost zvezda
s sijem čudežnih milin
trepetala v dnu srca
sredi opolnočnih temin.

V večnem ritmu želj, iskanj
bom nekoč v obzor daljin
plul za cilji zadnjih sanj,
utonil v motnost globočin.

YI KNOTTS

Vem...

Vem, da sem le dim —
veter me zanaša,
dasi včasih zagorim,
iskre noč ugaša.

Naj bom vsaj oblak
jadrajoč po nebu
skozi sinji zrak,
brat samotnemu galebu.

Andaluzijska pesem žene

I.

Vangoghovsko pijana rumenina
nasadov, topotanje žrebcev v staji,
in ti, torero!
Strupeno sladki čez balkon trebušni
razvešajo se rdeči oleandri,
omagani se opotekajo škržati, —
ostani, ne ugasni,
andaluzijski dan!

Kaj so ob njem noči sevilske, ko se skloni
nebo nad zemljino uho in ko glasovi
tožeči naju tržejo vsaksebi,
torero?
In kaj večeri so, ko se predmestja daljni šumi
upokojijo in se v srcu kakor plima dvigne
strah pred neznanskim, torero?
O, da bi vstal že nad Seville
in ne ugasnil več
andaluzijski dan!

Andaluzijski dan, ko rjavo rdeča zemlja
žehtí v sopari. V opotekajočem letu
popadajo v oljkov nasad druga za drugo ptice, —
ta najin dolgi,
brez konca dolg andaluzijski dan.
In najin je od jutra do večera,
od davi vse do drevi, ah, kako je kratek,
prekratek ta andaluzijski dan!
Torero
žametne krvi,
torero
alabastrnega čela,
torero!

II.

Je to mužévno motni oleandrov vonj,
ki kalno lega v žile,
ko da opiva?
Je to prasketajoči žar nad polji,
da vid zaliva?
Je bron zvonov cerkvà seviljskih,
ki óri čez ograde,
ali samo v tišini temno pobrneva
kri?
Nikar tako,
torero,
o, da,
torero ...
o, da, torero!!

S povodca trga se tvoj žrebec pod balkonom,
adijo, torero!
Jutri, torero!
Zmeraj, torero!

V vangoghovsko pijano rumenino toneš,
torero
žametne krvi.
Rjavo rdečo prst praší tvoj konj v galopu
in ptice dvigne iz oljkovega gaja,
ponesejo se daleč za teboj v ravnino
Andaluzíje,
adijo,
torero!

Iz tega velikega avditorija oddaja
Radijski oder slušne igre

JURIJ PODOBAR

Ker je razpravljanje o »manj pomembnem literatu, ki politično ni častno zastopal slovenskega naroda« zašlo tudi v Mladiko (v osmi številki desetega letnika) in ker je anonimni očitek v avstralskem Slovenskem vestniku dobil avtorja, prosim uredništvo za prostor v reviji, da v njem pojasnim svoje gledišče. Ni verjetno, da bi Narteja Velikonjo kdo branil iz Ljubljane, četudi je nekaj njegovih literarnih prijateljev še živih in imajo tudi ugledne položaje; dosedanja obramba zunaj meja pa je po večini slonela na političnem pamphletarstvu. Končno sem v polemiki tudi osebno prizadet, ker je bil Narte Velikonja moj oče.

Doslej sem o svojem očetu napisal le nekaj strani za uvod v zbirko novel, ki jo je pred desetimi leti izdala Slovenska Kulturna Akcija. Se mnogo več bi se dalo napisati o njem, ne v obrambo ali zaradi debate, bolj v pojasnilo. Kulturni molk in neinformativnost sta marsičesa kriva.

Detela bi kot človek, ki se ubada z literaturo, moral o Narteju Velikonji nekaj več vedeti, preden se loti pisati o njem. Na Dunaju bi se o njem lahko poučil. Viri in dela so tam dostopna. Naj njega in bravce opozorim na nekaj teh del, četudi si zaradi osebne prizadetosti ne lastim nikake objektivne sodbe.

Literarno delo Narteja Velikonje ima svojo srčiko v novelah in črticah, napisanih v njegovih dunajskih letih 1912-1918 ter v prvih letih po vojni. Nekaj tega je bilo ponatisnjeno v zbirki »Otroci« in »Ljudje«, večji del pa je še vedno le v letnikih Zore, Mladike in Doma in sveta. Literarno vrednost teh prispevkov je takrat ocenil Ivan Grafenauer in jim dal cenno. Kasnejši daljši tiski so literarno šibkejši, vendar ne brez vrednosti. Literarna pomembnost je tudi v mentorskem delu, ki ga je med prvo vojno na Dunaju živeči Narte Velikonja opravljal s svojimi prijatelji in literarnimi kolegi, med drugimi z Majcenom, Izidorjem Cankarjem, Remcem, Lovrenčičem ter kasneje z mlajšimi kolegi okrog Mentorja. Večji del dokumentov tega dela je bil v korespondenci, ki je žal izginila v vevški papirnici leta 1946. Novatorstvo, ki ga je moj oče začel tudi na literarnem polju, je razvidno predvsem iz njegovih ocen in komentarjev v Zori, Domu in svetu, Mentorju,

V nočnem lokalu je bilo dušno in potne kaplje so polzele čez razgreta lica. Ta in oni jih je otrnil mimogrede, drugi jih že čutili niso več. Preveč so bili zaverovani v mlado žensko telo, ki je cvelo pred njimi, valovalo kot v vetru metulj, poskakovalo in se lahkotno vrtnčilo v eno in drugo smer. Plesala je lepa Mara. Ob njej je igral ciganski trio.

Dekle je obstalo, se poklonilo, med ploskanjem in vikom izdihalo zasoplost pa že dalo znamenje črnim godbačem z nežnim vzmigljajem gole roke. Mara je pela. S pridušenim altom iz neznanih globin. Komaj zaznatni gibi so spremljali glas. Potem je zavisnila v sončen sopran in zavrtela drobno telo, da je zaplahutalo prozorno krilce visoko v zrak.

Takrat se je nekdo iztrgal iz gneče, se v trenutku povzpел do plesalke, jo ujel za roke in se z njo zavrtel. Zveneč moški glas se je pridružil ženskemu in v skrivnostnem sozvočju je valoval dvospev.

Nemo in z odprtimi usti se je pasla množica. Ciganski trio je zaigral hitreje in glasneje. Duet na odru se je vrtel hitreje, pel vse glasneje in vriskal. V nesluten vrhunec je vzplala strast. Plesalec je tesneje objel družico, gledalci so prižemali razgaljene ljubice k sebi, vzkričala je kri. Plesalec je dvignil dekle v naročje, poljubil ustne in lice in čelo. Pognal se je z odra, se ril skozi gnečo, ko lahko perut je nosil ugrabljenko visoko nad glavo. Njegove oči so žarele, kakor iz marmorja izklesan obraz je divje sijal. Šinil je skozi vrata v polnoč.

Izpod neba je plesalo nešteto zvezda. Neslišno so razsvetljevale temo.

2

Tiha planjava je kakor sanja legala v dušo. Daljni šum velimesta je dušilo brezdušno brnenje vozil z zunanje krožne ceste. Mara je brodira vse dalje v samoto skozi večerni mrak. Med visokimi travami je obstala in oči so poljubile zarjo, ki je cvetela v vsebarvju na padajočem obzorju. Ko bi bilo moč za vedno ujeti te barve. Mara je videla v njih: vino, zlato, oranže, opeko, prst, slive, vijolice, pepel. Pozabila bi na vse in šla večni lepoti naproti.

Tedaj je zaihtelo v njenem naročju.

»Ne joči, dragec. Poglej, kako je lepo.«

Dvignila je dete, da je zarja zablesketala v droben obraz. Otrok je odprl oči, na bledih licih je vzbrstel smeh.

Tako sta ostala in pila lepoto večera.

Ko je dete postalo nemirno, je mlada mati sela med trave, odpela bluzo in drobna usta so hlepeče iskala med grudi.

»Vem, dragec, lačen si.«

Njene oči so vnovič poiskale zarjo, odprla so se usta in spregovorilo je srce.

»Večer je ko tvoje oči, moj dragi. Iz zarje me gledaš ti, moj dragi...«

Samo se je utrnilo besedilo in napev. Mara je pela tiho in drhteče.

Začutila je solze v očeh. Ali je to sreča ali hrepenenje ali up?
»Pridi nocoj, pridi nocoj, v tihi večer...«

Zarja je ugašala počasi in nenehno. Potem je povsem ugasnila. Vseokrog je bila noč. Nekje v ozadju so tele mrzle umetne luči velemesta. Od obmestne vezne ceste je prihajal vrišč, dražeča popevka gramofonskih plošč je peliskala v spokojno noč. Predstave v cirkusu so se pričele. Že drugi mesec brez lepote Mare — matere.

Otrok je zaspal.

Mara ni pela več. Le solze so nenehno padale na drobna detetova lica.

3

Skozi senčno spokojnost dreves so se vzpenjali po vijugasti stezi mimo cvetočih in svetlo zelenih trav. Prostrane stopnice so jih privedle na živžaven trg pred cerkvijo.

Mara je s pobožnim pogledom objela v nebo kipečo baziliko z belimi v soncu sijočimi kupolami. Čutila, je kako ji je drag Montmartre. Bilo ji je, ko da je prišla na božjo pot, kamor se bo še in še morala zatekati. Tako varno je tukaj. Ko da je nekje daleč vsa šumna prostranost mesta pod gričem.

»Poglej, dragec, to je božji hram.«

Otrok je strmel nepremično s svojimi črnimi očmi. Venomer je dvigal drobno glavo, veter se je igral s tenkimi kodri.

»Mama, ali je Bog tukaj doma?«

»Da, Bog prebiva tukaj.«

»Nekoč si rekla, da je Bog v nebesih, tam visoko, za oblaki.«

»Tam je tudi Bog. Bog je povsod, dragec. Danes bo prišel v tvojo dušo. S svetim krstom. Postal boš kristjan. Ali boš priden v cerkvi?«

»Bom, mama.«

Mlada žena je dvignila otroka v naročje, da se je mogla z njim pogovarjati. Nič ju ni motil nedeljski šum ljudi okrog njiju.

»Pojdimo, ne izgublajmo časa,« je tedaj spregovorila tolsta gospa v blesteči svili. Odsopla se je in si otrla pot.

»Ur, oprostite, res je,« se je opravičevala Mara. Kako je le mogla pozabiti na njo, ženo cirkušnega ravnatelja, botro.

Vstopili so v cerkev. Mrak jim je vzel pogled, da so morali skoro tipati mimo stebrov in sedežev. Potem so se oči vdale. Poiskale so okna, glavni oltar, ladje.

Star duhovnik s sivo brado je govoril tiho pa svečano kot iz onstranskih globin.

»Jurij, kaj želiš od Cerkve božje?«

»Vero,« je odgovoril cerkovnik, za njim sta ponovili mati in botra, ko jima je dal znamenje.

»Kaj ti da vera?«

»Večno življenje.«

»Če torej hočeš doseči življenje, spolnuj zapovedi. Ljubi Gospoda svojega Boga z vsem srcem, z vso dušo in z vsem mišljenjem, svojega bližnjega pa kakor sam sebe.«

Potem je svečenik trikrat dahnul v obraz otroka in nadaljeval: »Pojdi od njega, nečisti duh, in daj prostor Svetemu Duhu.«

Otrok je slonel v botrinem naročju ves miren in moder, ko da razume vsako besedo. Vdano in zaupno je zrl v krstitelja.

»Jurij, vstopi v hišo božjo, da boš imel delež s Kristusom za večno življenje.«

Počasi so se bližali krstnemu kamnu, ki je žarel v luči.

»Jurij, ali se odpoveš hudemu duhu?«

»Odpovem se.«

»Ali veruješ v Boga?«

»Verujem.«

Duhovnik je zajel vodo, jo v obliki treh križev izlival na glavo ter govoril počasi in svečano:

enako iz njegovih kritičnih ocen gledaliških predstav, ki jih je pisal za Slovenca pred Koblarjem, končno tudi v dvoletnem življenju Ilustracije, ki jo je urejal. Če pod naslov literarnega dela Narteja Velikonje denemo le njegove zbirke posrečenih ali neposrečenih anekdot, povesti Besede in Višarska polena, zgodbo o Našem psu, pa morda dodamo še njegovo pisanje o Koroščevi in Jegličevi materi, ureditev Zbornika Zimske pomoči, vsega tega ne bi šteli med viške slovenskega literarnega ustvarjanja. Moj oče je bil dovolj kritičen, da bi to prvi priznal. Čustveno pobarvana literarna kritika je razen redkih izjem (predvsem Grafenauer in Kacin) doslej bolj meglila kot pojasnjevala literarni prispevek in vrednosti. Moj oče ni bil enak Cankarju ali Zupančiču, vendar dovolj pomemben, da je bil sprejet med člane PEN kluba kljub svojemu političnemu prepričanju, ki je žal igralo dokajšnjo vlogo pri sprejemanju kandidatov.

O političnem delu mojega očeta med vojno imajo pač različni ljudje različno mnenje. On sam ni hotel biti politično angažiran, a se ni bal povedati in braniti svojega mnenja. Da je bil jasen in odločen nasprotnik komunizma mu lahko kdo zameri, drugi mu štejejo to v čast. Da je to mnenje javno povedal, predvsem po radiju, in ga tudi zapisal, o primerčnosti tega lahko vsakdo sodi po svoje; dejstvo pa ostane, da je to svojo odločnost in odkritost plačal z glavo on sam. Doslej se mi ni posrečilo ugotoviti, če je zaradi njega poleg njegove družine še kdo drug trpel direktno škodo. Indirektno pač vsakdo, ki mu je kakorkoli dal prav.

Detela v Mladiki trdi, le, da moj oče »politično ni častno zastopal slovenskega naroda«. Anonimni članek

V Rajblu še ne slišijo naše radij. postaje

v avstralskem listu je bil preciznejši z obtožbo in sodbo o »protiljudskem in nemškutarskem« stališču. Moj oče si ni nikdar prisvajal nikakega zastopstva naroda, ker ni imel in si ni lastil političnega mandata. Niti formalno niti neformalno. V kolikor je bilo njegovo delo med vojno politično, je bilo omejeno na govore in članke. Niti delo z Zimsko pomočjo ni bilo politično kaj več kot kakršnokoli administrativno delo, ki je izključevalo pripadnike in podpornike Osvobodilne fronte. Moj oče tej izključitvi ni nasprotoval in jo je tudi pred sodiščem zagovarjal. Samo neinformirani lahko trdi, da je Zimska pomoč delila »od Hitlerja sprejeto miloščino«.

Uporabljanje imena Narteja Velikonje je bilo doslej in je še danes neprimerno. Predvsem kaže, da v emigraciji nimamo dosti izbire, koga naj bi si jemali za vzgled. Dasi je bil in je moj oče meni osebno vzgled in ideal, ki bi se mu rad približal, s tem ni rečeno, naj bi bil za vzgled tudi drugim, predvsem ljudem, ki ne poznajo o njem drugega kot njegovo nenavadno ime. Kadarkoli sem imel priliko, sem nasprotoval uporabljanju imena, a žal doslej brez uspeha. Njegov spomin bi bil mnogo bolj počaščen, če bi namesto ponatiskovanja njegovih medvojnih govorov, ki so izven konteksta časa in razmer težko razumljivi, resno in trezno preцениli njegovo delo v literaturi, za oder, njegove napore za pravičnejšo socialno zakonodajo, njegove načrte in stvaritve za razvoj turizma v Sloveniji, končno tudi njegove napore za podpiranje študentov na univerzi. Žive priče tega dela so še med nami v Trstu in Gorici, v Argentini in Združenih državah; celo v matični Sloveniji je danes mogoče slišati priznanje.

Če naj imamo dialog, naj ta sloni na poznanju in prečenjevanju, namesto da se naslanja na vtise, sumnje, predvsem pa na nepoučenost. Žal mi je, da doslej nisem utegnil dovolj prispevati k skopi literaturi o mojem očetu, ker sem pač preveč zavzet, da si ustvarim lastno ime v znanstvenem svetu, žal, neslovenskem. Nisem se hotel spuščati v polemike z anonimnim tožnikom, a ker je bilo avtorstvo očitkov odkrito, ter dobilo odmev tudi v Mladiki, prosim prijatelje urednike, da mi dajo v reviji prostor za odgovor.

J. Velikonja

»Jurij, jaz te krstim v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.«
Ko je polagal belo pokrivalce otroku na glavo, je naročal:

»Prejmi belo obleko, ki jo neomadeževano ohrani do sodnega stola Gospoda našega Jezusa Kristusa, da boš dosegel večno življenje.«

Radost, izkušnost starca, skrb in ljubezen je zvenela iz drhtečega glasu duhovnika, ko se je poslavljajal z besedami, zaključujejo zakrament:

»Jurij, pojdi v miru in Gospod bodi s teboj.«

»Amen.«

Bleščeč nedeljski popoldan je veselo prhnil vanje zunaj svetlišča.

Onstran stare cerkve so poiskali pogrnjeno mizo in seli pod dišeče majske akacije.

Mara je čutila svetlobo v srcu. Rahle otožnosti, ki jo vsepovsod spremlja od tiste divje noči strastne ljubezni, pa le ni mogla pregnati. Njega ni tukaj. Tako dolgo je čakala nanj, iskala in upala.

Ob koncu hotelskega vrta je na ulici pred starinsko kavarno stal umetnik za slikarskim stojalom in z urnimi gibi roke dovrševal portret stare dame, ki je veličastno sedela pred ustvarjalcem, nepremično zrla v odkazano smer in skušala obdržati rahel nasmeh na ustah.

»Tudi on je umetnik,« je skoro zašepetala Mara.

Pozorneje je pogledala slikarja v obraz. Bliskoma je vstala in stekla mimo miz in ljudi.

»Jurij!« je vsa zasopla vzkriknila.

Slikar je dvignil oči in se osuplo zazrl vanjo.

»Mara, ti? Pozdravljena!«

Zaupno se mu je vrgla v objem.

Stara dama je sovražno zrla prizor. Ni se upala premakniti, a njen umetni nasmeh je docela splahnel.

»Hej, dosti tega. Nadaljujte in končajte. Plačala sem.«

Umetnik je segel na stojalo.

»Tu imate, gospa. Končano je.« In ji je izročil portret.

Sprejela je neverjetno, a ko je zazrla samo sebe tako, kot je hotela, se je zasmejala v zadovoljstvu.

»Dobro je. Hvala vam, gospod. Vi ste velik umetnik. Še to sprejmite za námeček.« Podala mu je tisočak.

»Hvala, gospa.«

»Jurij, praznik imamo danes, ti ne veš,« je spregovorila Mara. Zardela je in radost je zaigrala v očeh.

»Praznik?«

Tedaj je zagledala otroka ob sebi. Pritekel je za njo in se ji oprijel krila.

»Krstili smo ga danes.« In je pokazala na fantiča. »Tu na Montmartru. Tri leta je star in Jurij mu je ime.«

Slikar se je zazrl v otroka. V njegovem obrazu je bral svojo podobo.

»Jurij, pozdravljen!«

Dvignil ga je v naročje in poljubil drobna lica.

»To je tvoj očka, dragec, poljubi ga.«

V Mari je vse vriskalo in pelo. Solze so se zalesketale v očeh.

»Moj Bog, kakšen praznik, kakšen praznik,« je šepetala.

»Mara,« je hipoma spregovoril slikar, »stopi tjakaj na sonce in Jurija vzemi v naročje. Samo za pet minut.«

Nastavil je belo lepenko. Oči so nemirno sijale. Roka je brzela v kratkih vzdrhljajih sem in tja.

»Tu je treba barv, barv, barv. Tu je sonce in vedrina in cve-toče drevo in zrelo jabolko. Odprl se je nebeški zastor. Košček iz raja je zasijal.«

Dalje na str. 24

PO SPORAZUMU MED SVETO STOLICO IN SFR JUGOSLAVIJO

Pred pol leta je bil podpisan v Beogradu med Svetim sedežem in SFRJ protokol o pogovorih, ki so trajali dve leti med Beogradom in Rimom. Predsednik komisije SRS za verska vprašanja Boris Kocjančič je lani v nagovoru pri novoletnem sprejemu za slovenske duhovnike nazdravil svojim gostom: »Po našem mnenju ni razlogov, da bi se pogajanja med Jugoslavijo in Vatikanom ne zaključila v najkrajšem času in to uspešno.« Napoved je postala dejstvo. Sporazum je bil podpisan in obe strani sta si izmenjali svoja predstavnika. Zastopnik jugoslovanske vlade dr. Vjekoslav Cvrilje je izročil uradne poverilnice državnemu tajniku kardinalu Cicognaniju dne 24. novembra lanskega leta. V četrtek 22. decembra pa je predstavnika jugoslovanske vlade sprejel papež Pavel VI. Dr. Cvrilje je nagovoril svetega očeta v francoščini in dejal:

»Svetost, naj mi bo dovoljeno najprej izraziti globoko hvaležnost za pozornost, ki ste mi jo izkazali s tem, da ste mi dovolili ta sprejem. Tega sem prav posebno vesel. Istočasno imam veliko čast, da vam izročim osebno poslanico predsednika SFRJ, njegove ekscelence Josipa Broza Tita. Kot predstavnik vlade zvezne socialistične republike Jugoslavije želim izraziti v imenu vlade in v lastnem imenu živo zadovoljstvo, ker je prišlo do obnovitve odnosov med Svetim sedežem in Jugoslavijo. Do tega je prišlo zaradi dobre volje in razumevanja na obeh straneh. Prosim Svetost, sprejmite izraze globoke hvaležnosti za Vaše osebne zasluge, da je prišlo do tega važnega dejstva, ki bo v korist obeh strani. Pri tej priliki želim poudariti, da se je moja vlada vedno prizadevala in si prizadeva, da bi se uredili, utrdili in izboljšali medsebojni odnosi med Jugoslavijo in Svetim sedežem, kakor tudi med katoliško cerkvijo in državo. Svetost, želim pa izraziti tudi visoko spoštovanje vašim plemenitim naporom v preteklosti in sedaj, da bi se zagotovil svetu mir in blagostanje. Če upoštevamo globoko zanimanje Svetega sedeža in Jugoslavije za rešitev bistvenih vprašanj sedanje človeške družbe, kakor je zagotovitev pravičnega in trajnega miru, potem sem prepričan, da obnova odnosov med Svetim sedežem in Jugoslavijo predstavlja doprinos za mir, za sožitje in za bratsko sodelovanje med vsemi narodi.

Svetost, imenovanje za predstavnika vlade pri Svetem sedežu imam za izredno važno poslanstvo in mi je istočasno v veliko čast in osebno zadovoljstvo. Zagotavljam Svetost, da bom storil vse, kar mi bo mogoče za ugoden razvoj odnosov med Svetim sedežem in mojo državo. Prepričan sem, da bom našel pri izvrševanju svojega poslanstva naklonjenost in oporo pri Svetem sedežu in pri Vaši Svetosti. Svetost, v čast mi je in v veselje, da vam smem izročiti v imenu predsednika SFRJ, ekscelence Josipa Broza Tita, njegovo osebno poslanico in njegovo darilo.«

Na ta pozdrav je papež Pavel VI. odgovoril:

»Srečni smo, da vam kot odposlancu jugoslovanske zvezne vlade lahko zaželimo v Vatikanu prisrčno dobrodošlico. Zahvaljujemo se vam za prijazne pozdravne besede. Upamo, da se tu ne počutite popolnoma tujca, saj smo vas, še ni dolgo tega, srečali v Milanu, kjer ste opravljali službo konzula.

Vaša današnja navzočnost na tem kraju potrjuje upov polno dejanje, ki se ga je vredno, kakor ste poudarili, globoko razveseliti: obnovo odnosov med Svetim sedežem in vašo spoštovano deželo. Svojo misel obračamo najprej vaši deželi. Radi bi pred vami spomnili na njene tako upravičeno sloveče naravne lepote, na njeno zgodovino, kulturo, slavne osebnosti, spomenike, ki so v vsaki zgodovinski dobi zrasli na njenih tleh. Predvsem naslavljamo svoj pozdrav jugoslovanskim narodom, ki jim delajo čast tako njihov pogum, ljubezen do dela, plemenita navada gostoljubja, kakor globok verski čut, ki ga spričujejo številne cerkve in samostani na ozemlju vaše domovine.

Seveda ima katoliška skupnost pravico, da jo posebej s pohvalo in ljubeznijo omenimo. Naši katoliški sinovi se pod vodstvom gorečih škofov, ki jim je v pomoč vzorna duhovščina, odlikujejo v gorečem spolnjevanju verskih dolžnosti in živi povezanosti s Svetim sedežem. To zgledno zvestobo smo hoteli počastiti s tem, da smo povzdignili h kardinalski časti nam tako dragega zagrebškega nadškofa.

Prepričani smo, da bo obnova odnosov med Svetim sedežem in jugoslovansko vlado rodila bogate sadove za jugoslovanske narode. Ne dvomimo o tem, da se bo katoliška skupnost vedno bolj zavzemala za delo v prid države, saj vidi, da je dvostranski slovesni dogovor bolj zajamčil spoštovanje njihovih pravic in svobodo delovanja. V skladu z načeli Cerkve teži ta dejavnost najprej k duhovnemu in nravnemu blagru vernikov; toda istočasno kar moč uspešno podpira razvoj celotne skupnosti na poti pravičnosti, svobode in sloge. Iz vsega srca želimo poln uspeh poslanstva, ki ga danes začinjate. Prav tako vam iz srca zagotavljam, da boste pri oprav-

Cerkev sv. Petra — srce Vatikana

ljanju svojih dolžnosti vedno našli pri nas in pri naših sodelavcih razumevanje in oporo.

Končno vam bomo hvaležni, če boste blagovolili sporočiti naš spoštljiv pozdrav gospodu predsedniku republike obenem z našimi željami za napredek vseh jugoslovanskih narodov, za katere se dviga k Vsemogočnemu Bogu naša goreča molitev.»

Po uradnem sprejemu in nagovoru je sledil zaseben razgovor med papežem in odposlancem, ki je izročil

svetemu očetu osebno poslanico predsednika Tita in njegovo darilo, umetniško delo Ivana Meštroviča: Jezus v pogovoru s Samarijanko.

Iz prijaznih besedi in svečanega ozračja, v katerem so se izvršili prevzemi poslov, upamo, da sega dobra volja na obeh straneh preko mnenj, ki jih je zapisal v Delu 25. junija 1966 F. Šetinc: Odnosi z Vatikanom, in da bo protokol segal preko potrditev dejanskega stanja...

APOSTOLSKI DELEGAT NA OBISKU V SLOVENIJI

Apostolski delegat v Jugoslaviji, nadškof Mario Cagna je 12. decembra obiskal Ljubljano. Po uradnih obiskih pri političnih oblasteh se je sestal z vsemi tremi slovenskimi škofi, obiskal bogoslovje in 13. decembra maševal v ljubljanski stolnici, kjer se je prvič srečal s slovenskimi verniki. V imenu slovenskega krščanskega občestva je apostolskega delegata pozdravil ljubljanski nadškof dr. Jožef Pogačnik, ki je v svojem pozdravu izrekel prepričanje, da je apostolski delegat v kratkem času svojega bivanja lahko spoznal, da je prišel med narod, ki je po veliki večini katoliški in iz srca predan sveti Cerkvi in njenemu vrhovnemu poglavarju. Nadškof je končal svoj pozdrav z ugotovitvijo:

»To ljudstvo je krščansko že 1200 let. Mistjonarji so mu prinesli z evangelijem tudi književnost in kulturo. Vera je med nami ne le vodila k zveličanju, temveč je varovala tudi narodne vrednote.«

Po evangeliju je apostolski delegat spregovoril v slovensščini takole:

Dragi verniki!

Po naročilu svetega očeta prihajam med vas kot apostolski delegat. Najprej vas v Gospodu pozdravljam z

besedami: Veselite se v Gospodu. Spet vam pravim: veselite se! Z velikim veseljem vam moram sporočiti, kako sveti oče slovenski narod očetovsko ljubi. Zelo dobro je poučen, da ste v sveti veri stanovitni, in ve, kako otroško ste vdani sveti Cerkvi in njemu, njenemu poglavarju in Kristusovemu namestniku na zemlji. Naj Bog to vašo zvestobo in vdanost še dalje ohrani in krepi.

Sveti oče me pošilja med vas, da bi vam bil blizu, da bi vas spodbujal v dobrem, vas krepil, še bolj tesno združil s Svetim sedežem.

Temu svetemu namenu hočem služiti. Med vami hočem biti ves za vas.

Danes vam želim še to, da bi bližnje svete božične praznike obhajali s čistim in veselim srcem, naj bi vas Kristus napolnil s svetonočnim mirom in tiho srečo v Bogu.

V ta namen naj vas blagoslovi vsemogočni Bog, Oče in Sin in Sveti Duh. Amen.

Po teh stikih in obiskih, želimo, da bi se pričelo plodno obdobje plemenitega razumevanja potreb in pravic katoliške Cerkve med katoliškimi Slovenci in Hrvati.

B. M.

Kakor slika

Vedno tiše
me objema
morje z gozdom
in tista cesta,
ki gubi se
ven iz mesta,
vsa zorana,
kjer razgreti
pobalinček
brusi žogo
v sinjem metu,
sam okrogel
kakor ona
in z razparanim
podplatom.
Morje,
žoga
in zlat oblak.

LJUBLJANA BELA

Bil sem v Ljubljani. Tam sem iskal nekaj, česar ni. Iskal sem belo Ljubljano. Ljubljana pa je danes taka kot druga mesta. Tarejo jo isti problemi kot druga mesta in njeni prebivalci imajo iste skrbi kot jih imajo meščani drugih mest, večjih in manjših, lepših in grših. Zame pa je Ljubljana bila vedno nekaj več kot navadno mesto, bila je več kot konglomerat cementa in asfalta, njeno ime mi je bilo soznačica nečesa, kar je bilo zelo blizu slovenstvu. Ljubljano sem istovetil s tistim duhom, ki sem se ga navzel iz slovenskih knjig bolj kot iz življenja, čeprav sem imel v prvih povojnih letih drugačne profesorje kot jih ima nekatera naša mladež danes. Ljubljana mi je pomenila to, kar ne more pomeniti kakemu Nemcu ali Angležu, kar ni mogla pomeniti mladi francoski gospe tisto poletje pred tremi ali štirimi leti, ko smo skupaj z njenim mladim možem uživali razgled z vrha nebotičnika. V zgodnjem sončnem popoldnevu smo občudovali Kamniške Alpe, ko se je mlada Parižanka nenadoma z elegantno in zaokroženo kretnjo roke hudomušno pobahala: »Pariz je neskončen. Pariz nima konca okoli in okoli!«

Gotovo sem pretiraval in zapiral oči pred stvarnostjo, zakaj danes vem, da tiste Ljubljane, o kateri sem sanjal, že dolgo ni bilo več, ni moglo biti več. In ne vem, če je sploh kdaj bila. Kljub temu se še vedno rad spozabljam in sanjam o njej. Ljubljana pa je neusmiljeno stvarna, v megli in dežju umazana in zasmrajena kakor vsa moderna mesta, ki jih noben veter ne prepiha. Zvečer srečuješ po cestah običajne večerne pijance. Pred hotelom Lev, kjer je baje strip-tease najbolj na višini, stoje avtomobili s tujimi evidenčnimi tablicami. Če nimaš v mestu znanca ali sorodnika, se boš po deseti uri dolgočasil.

Taka je Ljubljana. Toda če imaš srečo, lahko doživiš presenečenje, kot sem ga sam doživel. Tako presenečenje toliko bolj ceniš, ker je nepričakovano, nepredvideno.

S prijateljem sva poiskala mirno gostilno ob slovenski Seni in tam večerjala. Nisva bila sama. Bilo je še nekaj drugih gostov, ki so mirno sedeli pri večerji ali pri kozarcu vina in se polglasno pomenkovali. Nek slovesen mir je vladal nad vsem. Vse izbe so bile tople in razsvetljene. V zavest mi je šinila skrita misel: bela Ljubljana. A bil sem previden in sem čakal. Moj pogled je begal od predmeta do predmeta. Opazoval sem prijazno natararico, ki je neslišno kot sapica vihrala mimo najine mize v kuhinjo in iz nje; opazoval sem stare lesene mize in stole in črni les, s katerim so bile obložene stene izb; opazoval sem temne stare luči viseče s stropa, stare slike po zidovih, lesen krožnik, starčka z majolko v roki, nagačene ptice, lovske trofeje... Vse to je bilo del tistega, česar v Ljubljani več ni. V tej gostilni bi lahko pred sto leti sedel Levstik, pred sto tridesetimi leti Prešeren, pred petdesetimi leti Cankar... Danes sedim jaz s prijateljem. In ko tako sediva, radovedna in odsotna, naju preseneti nekaj, kar se nama pravzaprav ne zdi več niti del tiste bele Ljubljane, o kateri sanjava, ker sva se že navadila, da naju z zidu gleda obraz enega, edinega apostola...

Po zvočniku se oglasi melodija: Sveta noč. Najprej v slovensčini, potem na citre, nato v nemščini...

Zamislím se. Spomnim se na Tržačana, ki je letos med božičem in novim letom v neki papirnici v Trstu zahteval okraske za »novoletno jelko« in ga je ogorčena prodajalka nagnala, češ kaj jo ima za norca. Pred dvajsetimi leti bi mogoče spoštljivo molčala. Toda danes, ko nam založba Mladinska knjiga v Ljubljani izda ploščo božičnih pesmi, se v Trstu najde tovariš, ki bi rad okrasil novoletno jelko.

Majhen incident v papirnici, ki potrjuje veljavnost teorije, po kateri se nekateri pojavi (jezikovni, kulturni) širijo v koncentričnih krogih. Po isti teoriji so najbolj konservativne obrobne dežele, tiste, ki jih novi val iz sredine tako hitro ne doseže.

KONDOR

B. M.,

Drobna resnica

Lahko lutka
sem in žena:
me pokriva
minikrilo,
nežnotkani kompromis.

Mama
ni o njem sanjala,
ko je sključena
ob koritu
še lomila
led in prala.
Oče skoro
da ni vedel,
kakšen je srebrn
denar.

"SLOVENSTVO

JE V NEVARNOSTI..."

Pod tem bridko ironičnim naslovom polemizira gospod L. B. v Gospodarstvu z dne 27. januarja 1967 z Ireno Žerjal-Pučnikovo, Borisom Pahorjem, Francem Jezo in na koncu — nehote — celo s samim seboj, ko iz dna svoje duše napiše odstavke sledeče vsebine:

»Mogočne stavbe slovenske kulture ne bodo pretresli ne reklamni letaki ne oglasi, tiskani v slabi slovensčini, pa tudi ne razni obrasci v drugih jezikih niti ne nepremišljena izjava tega ali drugega kulturnika z jurga. To so samo sitne muhe, ki jih sožitje z drugimi narodi z različno kulturno in politično preteklostjo nujno prinaša, a ki se jih slovenska kultura z lahkoto otepa in se jih bo tudi otepala, dokler se bo lahko varno razvijala v sožitju z drugimi jugoslovanskimi narodi in v skupni domo vini. Ko bi le nam v zamejstvu bil zagotovljen takšen kulturni razvoj!«

To pomeni, če prav razumem smisel teh vrstic, da bo »mogočna stavba slovenske kulture« lahko zrasla tudi do nebes, ker je »slovenski kulturni« zagotovljen ves razvoj »v sožitju z drugimi jugoslovanskimi narodi«. Jezik seveda ni del slovenske kulture, zato nanj gospod L. B. ne polaga nobene važnosti! Toda če sožitje, nad katerim se naslanja gospod L. B., pomeni asimilacijo — in pomeni asimilacijo! — hvala za takšno sožitje in za takšno mogočno kulturno stavbo — ilirsko! Sodelavcu Gospodarstva svetujem, da si prebere članek v Tedenski tribuni z dne 1. februarja 1967 pod naslovom Slovensci pogosto ne razumemo niti »slovensčine« ter tudi sestavek iz prejšnje številke, iz katerega izvemo, da je vprašanje uporabe srbohrvaščine na slovenskem jezikovnem področju obravnavalo slovensko ustavno sodišče.

V odstavku, kjer spodbija »trditev o gospodarskem zatiranju »Slovencev«, pa je gospod L. B. naravnost otročji. Nisem noben ekonomist in tudi nočem zagovarjati kake Jezove študije. Toda odgovarjati na številke in tabele z raznimi pogojniki in napotki bravcu, »naj povpraša samo tržaškega trgovca, kaj meni o premoženjskem stanju Slovencev«, se mi zdi za gospodarski list skrajno neresna stvar.

Končno se mi zdi v tem članku še najbolj zanimivo to, da napada pisec L. B. lepo v isti sapi Pučnikovo, Pahorja in Jezo. Kdo bi kdaj pričakoval tako skupno gledanje vseh treh na nekatere probleme! In priznati moram, da me to razveseljuje, ker pomeni, da le ni še vse izgubljeno. Da, v tem se z gospodom L. B. strinjava: »mogočne stavbe slovenske kulture ne bodo pretresli...«

m/m

DVAJSETLETNICA RADIJSKEGA ODRA

V sredo, 1. februarja je priredil Radijski oder velik sprejem v enem najelegantnejših hotelov ob priliki 20 letnice svojega delovanja na radijski postaji Trst A. Sprejema so se udeležili najvišji predstavniki deželnih in mestnih oblasti in s tem izrazili priznanje delu te radijske skupine, ki je posredovala slovenskim poslušavcem najvišje pesniške in dramske stvaritve slovenskih, italijanskih in svetovnih besednih umetnikov. V 20. letih je ta skupina v 8600 oddajah in več z ljubeznijo in predanostjo umetninam živela junake, ki so jih ustvarili pisatelji in tolmačila njih čustva in težnje. Preko 180 izvajavcev je prihajalo v tej skupini pred mikrofonom, pa spet odhajalo in na njihova mesta so prihajali novi. To je bil resnični jubilej, ki je bil vreden proslave.

Sprejema so se udeležili: predsednik dež. sveta dr. de Rinaldini, vlad. komisar dr. Cappellini, trž. nadškofa je zastopal vikar, msgr. Škerl, predsednik pokrajine prof. Savona, dež. odbornik N. Stopper, trž. župan ing. Spaccini, jug. konzul g. Gačnik, župani okoliških občin: nabrežinske — Drago Legiša, repentaborske — g. Guštin, zgoniške — g. Guštin, dolinski je poslal čestitke, ker je bil zadržan. Sprejema se je udeležil še dež. svetovavec dr. Skrk z gospo, pokr. svetovavca S. Rudolf in M. Kapelj, goriški pokr. odbornik Waltrisch, trž. obč. svetovavci: dr. Dolhar, Rinaldi, Ceschia in Hreščak, odbornik krminske obč. g. Prinčič. Sprejema se je udeležil tudi ravnatelj RAI v Trstu ing. Candussi in podravnatelj Rag. Giacomelli, ravnatelj časnikarskega oddelka Cav. Decleva, ravnatelj gov. sporedov dr. Giannini in načelniki rad. oddelkov trž. sedeža, tako dr. Botteri, dr. Burlini, Giraldi in drugi. Vabilu se je odzval tudi urednik slov. oddaj

na celovškem radiu g. H. Hartman. Navzoč je bil še tisk. urada podpref. Pino in predstavniki slovenskega in delno ital. krajevnega tiska, tako ing. Renko, dr. Besednjak, D. Jakomin, predstavnika Slov. gledališča prof. Ravber in dr. Tavčar, predstavniki prosvet. central, tako B. Race in J. Podobnik, slovenski pisatelji in dramatik, tako A. Rebula, V. Beličič St. Janežič, Fr. Jeza in drugi. S svojo navzočnostjo so počastili jubilate tudi nadz. radijskih sporedov prof. odv. Udina in Com. dr. ing. Trombetta.

Seveda so bili na sprejemu vsi člani Radijskega odra in nekaj tistih, ki so igrali nekoč ter prijatelji z radij. postaje. V prijetnem razpoloženju je nagovoril goste Drago Štoka in jih v imenu Radijskega odra pozdravil takole:

Gospod vladni komisar, cenjena gospoda!

Dovolite mi, da Vam v imenu Radijskega Odra izrazim veselje in čast, da ste se odzvali našemu vabilu in nas počastili s svojim obiskom na tem srečanju ob dvajseti obletnici našega delovanja na radijski postaji Trst A.

Gospo in gospodjel

Dovolili smo si Vas povabiti, ker bi želeli pred Vami, odličnimi predstavniki oblasti, kulture in javnega življenja, poudariti pomembnost tega dvajsetletnega delovanja na radijski postaji Trst A. Naj ob tej priložnosti poudarimo velik pomen radijske postaje Trst A v smislu kulturnega poslanstva in zблиžanja med obema sosednjima narodoma. Širok krog slovenskih izobražencev je v

Člani Radijskega odra pri vaji v prostorih RAI

teh dvajsetih letih napisal številna izvorna slovenska literarna dela, prevedel v slovenščino na stotine italijanskih in svetovnih dramskih ter pesniških del. Štejemo si v čast, da smo lahko vsa ta dela posredovali našim radijskim poslušavcem. Naše oddaje presegajo v tem obdobju število 8.600 in je zato umestna ugotovitev enega izmed najuglednejših tukajšnjih literarnih kritikov, da pomeni to delo na radiu in posebej delo Radijskega odra v tem dvajsetletnem obdobju največje kulturno sodelovanje med italijanskim in slovenskim narodom.

Gospoda,

ob tej priložnosti smo izdali publikacijo, s katero smo želeli dokumentirati to delo in jo vpljudno priporočamo Vaši pozornosti.

Istočasno se želimo zahvaliti vodstvu RAI-a, da nam je nudilo možnost, da smo to delo lahko opravili. Menimo, da smemo izreči tudi hvaležnost slovenskih poslušavcev za opravljeno poslanstvo radijske postaje. Upamo, in rekli bi. prepričani smo, da bo vodstvo RAI-a

Drago Štoka pozdravlja goste v imenu Radijskega odra.

še nadalje posvečalo pažnjo za uspešno delo postaje ter posredno Radijskega odra ter skrbelo za njun čim večji vsestranski razmah.

Hvala Vam za udeležbo in želimo Vam, da bi ta večer potekal v prijetnem vzdušju.

MARTIN JEVNIKAR

REZIJANSKA KNJIŽEVNOST

Rezija je že od nekdaj vzbujala zanimanje jezikoslovcev, narodopiscev in zgodovinarjev, ker je ta ozka dolina, ki jo obdajajo visoki hribi in ločijo od ostalih slovenskih pokrajin, vedno žive-la zelo svojsko življenje. Prepuščena je bila sama sebi, zato je ohranila največ starih posebnosti v jeziku, narodnih plesih, pesmih in ustnem izročilu. Ustvarila pa si je tudi lastno književnost, ki je sicer skromna in nabožne vsebine, vendar stara in pomembna, če pomislimo, da je vseh Rezijanov le tri do štiri tisoč.

Narodopisec Milko Matičetov iz Ljubljane, ki že leta zapisuje in posnema na magnetofonski trak rezijansko ljudsko izročilo, je v zadnji številki zbornika *Ricerche slavistiche*, ki ga izdaja Institut za slovansko filologijo rimske univerze, priobčil obširno razpravo o rezijanski književnosti (*Ricerche slavistiche*, vol. XII — 1964: Milko Matičetov, *Scritti resiani*, str. 123 — 144).

Ob njegovi razpravi si oglejmo na kratko rezijansko književnost.

Rezijansko književnost so ustvarili duhovniki, ki so se rodili v Reziji in tam delovali. Ker ljudje niso imeli šol v materinščini, da bi se v njih naučili knjižne slovenščine, jim duhovniki niso mogli dati v roke tiskanih katekizmov in drugih verskih pripomočkov, a tudi sami se jih niso mogli posluževati, ker bi jih ljudje ne razumeli. In tako so si za lastno potrebo oskrbeli primerne rokopise, katere so potem prepisovali drugi duhovniki, pa tudi podjetnejši verniki.

Prvi je odkril rezijansko književnost poljski grof Jan Potocki. Ta je prišel v Rezijo leta 1791 in tamkajšnji župnik Giovanni (Zvan) Micelli mu je poklonil rokopisni katekizem z naslovom *CRAT-CA DOTTRINA CHRISTIANSCA*. Grof je katekizem podaril knjižnici grofa Ossolińskiego v Lovu in sam izjavil, da ga je napisal don Giovanni Micelli, ki se je rodil leta 1730 v Njivi sredi Rezije in tu župnikoval do smrti 1814. Dalje je izjavil, da je poleg katekizma dobil še »nekaj drugih odlomkov podobne vrste«, toda vse to se je izgubilo v knjižnici grofa Ossolińskiego.

Drugi Poljak, ki se je znanstveno zanimal za Rezijo, je bil znani jezikoslovec Jan Baudouin de Courtenay. Ta je leta 1875 izdal v Varšavi in Petrogradu dva rezijanska teksta: katekizem, o katerem ni znano, kdaj je nastal in kdo ga je napisal, vendar se Matičetovemu zdi, da je prepis istega, ki ga je dobil grof Potocki. Drugi rezijanski tekst pa ima naslov *LIBRI OD LVZI NEBESCHE*; podpisan je župnik Micelli, »Anno 1797, Resia Gniva«. Baudouin de Courtenay ga je izdal pod naslovom *REZIJANSKIJ KATIHI-ZIS...*

Ta rokopis je dobil po neznani poti v last trgovec s sadjem v Mariboru Fanc Copetti Cundia; leta 1873 so ga prepisali in dve leti pozneje ga je izdal Courtenay.

Leta 1894 je Libri od luči nebeške ponatisnil G. Loschi iz Vidma.

V letih 1890, 1892 in 1893 je bil Courtenay v Reziji in tu je našel več primerkov obeh katekizmov, ki ju je izdal. Primerjal je svoja tiskana teksta z rokopisi, si zapisal dostavke in popravke duhovnika Štefana Valenteja in nekatere odlomke, kakor so jih rabili krajevni duhovniki v letih 1892-29. Leta 1893 mu je lastnik poklonil oba katekizma, toda že nekoliko pokvarjena. Tako je Courtenay let 1895 v Petrogradu izdal novo, pregledano izdajo obeh katekizmov, dodal pa je tudi spremembe, ki jih je ugotovil ob svojem obisku Rezije (v *Materialy dlja južnoslovjanskoj dialektologii i etnografii*. I. Sanktpeterburg, 1895, 1383-1470, spremembe, str. 653-9).

Iz tistega časa je tretji rezijanski tekst, in sicer prevod svetopisemske prilike o izgubljenem sinu: PARABULA UOT ITOGA SINU PRODIGA. Odkrili so ga v Veroni v mestni knjižnici in ga mislijo kmalu izdati.

Po župniku Micelliju je pisal v rezijanščini njegov naslednik don Odorico Buttolo, ki se je rodil leta 1768 v Solbici v Reziji. Leta 1818 je sestavil ZBIRKO NEKATERIH BESED REZIJANSKEGA JEZIKA, ki sta jo opisala skupaj z dvema rezijanskima Očenašema G. Perusini in M. Matičetov v IV. zvezku zbornika *Ricerche slavistiche* (G. Perussini e M. Matičetov, *Un dizionarietto*

niki niso bili več domačini: Buttolov naslednik je bil Frančišek Gallizia, Furlan iz Možaca (Moggio), za njim Giovanni Rucchini, Benečan iz okolice Špetra, nato Rucchini (1871-1910); ti trije so se še naučili rezijanščine, da so ljudi lahko poučevali v njej, niso pa več knjižno delovali. Rezijanščina je počasi v cerkvi izgubljala tla in po prvi svetovni vojni je imela samo še vas Osogjani pridigo in verouk v rezijanščini. In prav osogjanski kaplan don Jozef Kramaro je poskrbel, da je izšla zadnja in prva rezijanska tiskana knjiga, namenjena neposredno vernikom, leta 1927 pri Katoliški tiskarni v Gorici z naslovom TO KRISTJANSKE UČILO PO ROZOANSKEH...

Poleg katekizmov in prevodov iz svetega pisma pa so rezijanski duhovniki sestavljali tudi svete ali nabožne pesmi. Že v rokopisu Libri od luči nebeške, ki ga je izdal Courtenay, stoji v naslovu, da obsega tudi »Te Suvete Canzonete«, vendar pa jih poljski znanstvenik ni priobčil. Zapisal je, da je slišal samo začetek pesmi te vrste:

te dín na só dni dín,
ke hõry svít anò wsí júdi...

Drugega da mu niso mogli povedati, zagotovili pa so mu, da poznajo to pesem nekateri starčki oziroma starke. Verzi so vzeti iz *Dies irae*

Na sprejemu RO: med uredniki Novega lista ga. Besednjakova, na levi ga. Peterlinova. V sredini dr. Besednjak.

e due Paternoster resiani inediti. *Ricerche slavistiche*, IV, 1965, 76-87).

Buttolo je prevedel tudi nekaj odlomkov iz evangelijev, kakor poroča Stanko Vraz (*Danica Ilirska*, 1841, str. 115). Kje so ti prevodi, ni znano, enega, in sicer dogodek o dveh učencih na poti v Emavs, je priobčil jezikoslovec Oroslav Caf v Slovenski bčeli leta 1852 (*Rozeansko in Ogersko-slovensko narečje, Slovenska bčela*, III., 1852, str. 318 in 399). Rokopis mu je dal kaplan Valentin Blesigh iz Rezije, najbrž po Buttolovi smrti.

Ko je 1845 umrl župnik Buttolo, ki so ga Rezijani »z velikim jokom spremili do groba«, kakor poroča kronist, se je zaključila važna doba kulturne in verske zgodovine Rezijanov. Žup-

in rokopis je našel Matičetov leta 1962 v Liščacu. Vendar pa je Courtenay poznal vsaj rezijanski prevod *Stabat Mater*, ki je išel leta 1862 v slabi rezijanščini tudi v Bleiweisovih Novicah v Ljubljani (11. junija 1862, str. 187).

Drugačnega mnenja pa je mons. Giuseppe Fontana, ki je bil od 1921 enajst let župnik v Reziji. V rokopisni knjigi iz leta 1932 *Libro Storico* piše: »Župniku Micelliju pripisuje ustno izročilo, da je naučil ljudi mnogo rezijanskih svetih pesmi, prevod psalmov, med katerimi sta Miserere in De profundis, in žalostink, kot sta Dies irae in Stabat Mater, in tudi sestavo novih v čast svetnikom ali za ponazoritev krščanskega nauka... Te pesmi je Micelli prevedel ali izvirno sestavil zato, da bi odvrnil ljudi od lahkomišel-

Med pozdravom na sprejemu RO. V ospredju od leve: dr. Škerk, dr. de Rinaldini, vl. komisar dr. Cappellini, nabr. župan D. Legiša in dr. Udina.

nih ljubezenskih pesmi in da bi istočasno zadovoljil njihovo ljubezen do petja.«

Fontana trdi, da so te pesmi znane samo v Njivi, ker je bil pač njihov avtor doma od tod, v drugih vaseh pa da so skoro popolnoma pozabljene. Matičetov pa jih je našel v več rezijanskih vaseh, celo v rokopisih.

Po poročilih je bilo pesmi mnogo, vendar pa se izvirniki niso ohranili, pesmi same pa so se skoraj skozi dve stoletji ohranjevale med ljudstvom, ker so bile povezane z melodijami. Sprva so jih prepevali v cerkvah ob posebnih praznikih, kot so božič, sv. Trije kralji, velika noč, ali ob posebnih obredih zunaj cerkve, kot so procesije, pogrebi in podobno. Vadili in vodili so jih rezijanski duhovniki, ki so jih prevedli ali sestavili, ko teh ni bilo več, so se širile med ljudstvom s petjem ob zimskih večerih, pri mrličih in raznih skupnih delih. Da bi se pesmi ne pozabile, so si jih nekatere rezijanske žene zapisale.

Matičetov je našel leta 1962 dva zvezka rezijanskih umetnih pesmi in prevodov. Prvega je napisala okrog leta 1920 Luigia Di Floriano iz

Liščaca, obsega 32 popisanih strani, s črtami in brez njih in z ovitkom že rabljenega šolskega zvezka. V njem je 11 pesmi in zvezek je zelo obrabljen, kar dokazuje, da so ga veliko uporabljali. Drugega je dobil Matičetov istega leta pri Mariji Paletti v Bili; ima 24 oštevilčenih strani, a manjkata 11. in 12. stran. Pesmi je 8, šest se jih ujema s pesmimi iz Liščaca, dve pa sta novi (*Magnificat* in *Vera* v verzih). Oba zvezka sta napisana v italijanskem črkopisu, ki se ga Rezijani od nekdanj poslužujejo.

Matičetov je v Ricerche slavistiche priobčil pesem o *Mariji Krniški*, ki je najbolj izvirna izmed vseh znanih rezijanskih nabožnih pesmi. Nanaša se na božjepotno cerkveno sv. Ane na Krnici, pod prelazom iz doline Učje v dolino Rezije, kjer planšarijo domačini iz Njive, Liščaca in Bile. Pisec je priobčil pesem iz obeh zvezkov, nato recitacijo Luigie De Floriano in tekst, kakor sta mu ga zapeli Marija Paletti in Julijana Micelli. Iz vseh štirih tekstov je lepo videti spreminjanje, preoblikovanje in razvoj tekstov.

Pesem je napisana po ljudski legendi, ki jo je Matičetov tudi priobčil, vendar ni mogoče dognati, kdo jo je zložil. Poleg že omenjenega Žvana Micellija sta bila iz Njive še dva duhovnika: Andrej Kos in Štefan Micelli.

Milko Matičetov je oktobra 1966 izdal pesem o kralju Matjažu v turški ječi, kakor mu jo je 12. februarja 1964 pela v Bili gospa Julijana Micelli Klítawa skupaj s prijateljico Marijo Paletti. Izdal jo je kot poročno darilo Julijanini hčeri Mariji, ki se je 20. VIII. 1966 poročila z Robertom Longhinom. Knjižnici je dal naslov: *Nozze MICELLI - LONGHINO*. Resia, 27. avgusta 1966. Pesem ima v Reziji naslov *Linčica Turkínčica* in se precej razlikuje od obeh, ki ju je izdal Strekelj v Slovenskih narodnih pesmih. Matičetov je našel že pet oseb iz Bile, ki so mu narekovale ali pele to pesem, vendar vsaka v nekoliko spremenjeni obliki. To dokazuje, da je narodna pesem v Reziji še vedno živa, da ne pojejo narodnih pesmi samo stari, ampak tudi mladi, ki jih ob določenih prilikah celo improvizirajo.

Benečija in Rezija sta si med vsemi krajinami najbliže

NE MOREŠ GA VZETI S SEBOJ

Pred leti smo gledali film, »You cant't take it with you« —, Ne morete ga vzeti s seboj. Denarja namreč. Film je imel velikanski uspeh. Hotel nam je povedati približno tole: Kar v življenju velja, je ljubezen, je medsebojno razumevanje. Denar ni vse, narobe, denar ni nič. Danes se zdi to utopija, kajti nikoli še denar ni imel tolike veljave, kot jo ima danes. Neki milijonar, ki mu je pretil polom, je dejal; »Če bi izgubil, kar imam, bi se ubil. Uboštvo bi bilo zame smrt.« Seveda se potem, ko je res doživel polom, ni ustrelil in tudi njegovo uboštvo je precej različno od uboštva berača. Za industrijalca pomeni uboštvo izguba ugodnosti, jahte, motornega čolna, zvez v visokih krogih. A zaradi teh izgub se čuti bolj ubogega kot berač, ki more prespati noč na klopi v parku.

Ne mislimo zdaj trditi, da denar nima svoje vrednosti. Jasno je tudi, da ne govorimo o denarju, ki je pravično plačilo za naše delo in nam zagotovi tisto, kar nam je za življenje potrebno in morda še kaj več. Govorimo o denarju kot cilju, kateremu človek vse drugo podredi. Treba si je priti na jasno v koliki meri je denar za nas važen in če si znamo postaviti razumske meje v stremljenju po njegovem pridobivanju.

Skratka, moramo si priti na jasno, ali ima denar nad nami oblast ali mi nad njim, da ni morda od denarja odvisna naša sreča. Danes prevladuje mentaliteta ljudi, ki so na hitro obogateli: denar je postalo sredstvo, s katerim si kupim avto, krzneni plašč, skratka, zunanje znake bogastva, ki pripomorejo, da nas ima svet za bogate. Da se razumemo: problem ni v tem, kaj si kdo za denar kupi, ali ga spravlja v nogavico, ali nalaga v zavarovalnice kot Amerikanci, ali ga meče skozi okno. Problem je v nas samih, v našem odnosu do denarja. Imeti moramo do njega uravnovešen odnos, ki ne spravlja v nevarnost naše osebnosti. Denar je hudič, pravijo. V začetku se niti ne zavedaš svojega podložništva. Začne se čisto neopazno. Denar se množi, okus in navade se spremenijo, potrebe rastejo. Stvari, ki so bile pred nekaj leti odveč, so zdaj neobhodno potrebne, in tako pridemo do besed, da je bolje umreti kot živeti brez ugodja, to se pravi, brez stvari, ki so v bistvu nepotrebne, a so simbol moči in ugleda. Človek se ne bi smel pustiti prodati za skledo leče. Smisel življenja je v borbi, ne v zmagi. Iskati moramo v sebi, kdo smo in kaj hočemo, čemu smo na svetu. Denar nam v tem ne more pomagati, nasprotno, denar človeka od teh ciljev oddaljuje, ga kvari. Vprašajmo bogate ljudi, če so srečni. Mnogi vam bodo odgovorili, da ne. In vendar imajo vse. Da, vse imajo, kar se da prijeti, okusiti, a so tako prečesto brez osebnosti. Človek mora trpeti in ti ljudje tudi trpe. Če ni dejanskega vzroka za trpljenje, si začno domišljati vseh vrst bolezni in neprijetnosti in si zgrade lažno osebnost, ki jim sčasoma nadomesti njihovo lastno osebnost. Sreča bogatinov je kakor varljivi občutek nekoga, ki s temne ceste gleda razsvetljeno sobo ter ta sijaj zamenja za srečo. Gledamo eleganco, težko pohištvo in dragocene preproge ter si rečemo: »Kako so ti ljudje srečni!« Ne zavedamo se, da bi tudi ti ljudje morali iskati smisel življenja v sebi, pa so se izgubili in iščejo v edino smer, ki jim je na razpolago, v smer, ki jim jo kaže denar: pobeg iz dolgočasje in presitosti in hrepenenje po oblasti.

Novo leto je in pred nami je odprta knjiga z novo stranjo. Zavedati se moramo, da je v veliki meri odvisno od nas samih, kaj bo napisano, kako bomo sprejeli, kar nam bo življenje prineslo. Redki trenutki sreče, ki jih bomo doživeli, ne bodo odvisni od denarja, ampak se bodo rodili iz naših notranjih zmag, iz nasmeha ljubljenega človeka, iz dobre, pravične besede, ki nam jo bo nekdo spregovoril o pravem času, iz besede tolažbe, ki nam, jo bo nekdo iz srca spregovoril.

M. J.

PRAKTIČNI NASVETI

Če nimaš pri roki **metra**, se posluž vžigalic (kuhinjskih, v škatlici). Vsaka vžigalica meri 5 cm.

Madeže potu odstrani z močno osoljeno vodo. Če madeži še ostanejo, jih očisti z devetdeset procentnim alkoholom.

Madeže od likerja odstraniš, če drgneš s kapljo čistega alkohola.

Če se opečeš, pa opekline ni huda, položi na opekline platneno krpico, namočeno v čistem alkoholu.

Kadar se **steklenička z lakom** za nohte ne da odpreti, jo potopi v toplo vodo.

Madeže kave odpraviš tako: namoči madež preko noči v raztopini vode in salmijaka (šest delov vode, en del salmijaka), kateri dodaš žličko glicerina. Nato izperi s čisto, hladno vodo. Zlikaj skozi vlažno krpo.

Blatne madeže odpraviš tako, da blato skrtačiš, ko je madež popolnoma suh. Potem krtači madeže s krtačo, ki si jo premočila v raztopino vode in salmijaka (6 delov vode, 1 del salmijaka). Zlikaj skozi krpo, namočeno v vodi in kisu.

Madeže **olja** odpraviš tako, da na pravi in narobni strani potegneš preko madeža s krpo, namočeno v glicerinu. Nato stisneš tkanino med dva pivnika. Menjaj pivnik tolikokrat, da madež izgine.

ZIMSKE NEVŠEČNOSTI

Na splošno imamo mraz bolj malo v čišlih, ker vidimo v njem vzrok za slabo telesno počutje, če že ne bolezni.

Dejstvo pa je, da nam mraz ne bi škodoval, če bi se nanj pripravili. Narobe, mraz navadno celo dobro vpliva na našo vitalnost. Le redki so ljudje — in to so predvsem reconvalescenti ali slabokrvni ljudje, — ki se slabo počutijo zaradi mraza samega. Polasti se jih občutek zaspčnosti, duševne in telesne otrplosti. V teh primerih je treba poskrbeti za okrepitev z okrepujočimi sredstvi in z izdatno hrano. Pomaga tudi te-

lovadba, zračne kopeli, sonce, fizično delo ali kak zimski šport, v zmerem obsegu seveda.

Bolj zoprna kot nevarna nevšečnost, ki jo prinese mraz, so **ozebljine**, o katerih smo že govorili. Tudi v tem primeru je predvsem treba okrepiti celoten organizem. Roke in noge je treba zaščititi z volnenimi rokavicami in nogavicami, jih masirati in gojiti telovadbo.

Bolj nadležna so revmatična obolenja. Te bolečine navadno začnemo čutiti na prehodu jeseni v zimo. Bolečine čutimo v kosteh, v členkih, v mišicah ali v živcih. Včasih so

bolečine ostre, včasih milejše, v nekaterih primerih kmalu izginejo, v drugih trajajo. Vedno jih pa občutimo bolj takrat, ko se začnemo premikati. Dostikrat nas ob mrazu začno boleti brazgotine ali zarastline po operaciji. Da se nas te bolečine ne lotijo, pazimo predvsem na preprih, ne izpostavljammo se temperaturnim razlikam ali vlažnemu mrazu. Sredstva proti bolečinam so topli suhi obkladki (termofori s toplo vodo ali električni termofori) in maziva, ki jih dobimo v lekarni.

Najobičajnejša bolezen, ki jo povzroča mraz, pa je skupina bolezni, ki nastane zaradi vnetja dihalnih organov. To so prehladi vseh vrst.

Te bolezni se nas lotijo, ker smo se bodisi nasrkali preveč mrzlega zraka, ker smo stali na preprihu ali smo se dalj časa zadrževali na mrzlem zraku. Tem boleznim se izognemo, če se ne izpostavljammo temperaturnim razlikam ali vlagi in če se primerno oblačimo.

Če si prehlajen, je najbolje, da se vležesh za kak dan v posteljo v topli sobi, tudi če nimaš temperature. Tako se bolezen ne samo hitro pozdravi, ampak ostane brez posledic. Če prehlad zanemarimo, nastanejo rade komplikacije — bolezni v grlu, bronhitis, sinusitis itd. L. L.

ŠALI SE, TODA...

Smisel za humor je vsekakor znak za duševno uravnovešenega človeka. Sigmund Freud, oče psihoanalize, smatra smisel za humor kot najboljše zdravilo za rahlo nevrotične tipe ljudi, to se pravi tiste, ki jih imamo še za zdrave, a jih muči kak skrit strah, ali tesnoba. Šala o pravem času in smeh, ki ga izzove, razgiblje temne vode naše podzavesti in sprosti v nas notranjo napetost. Pomaga nam prenašati to, kar se nam je zdelo prej neznosno. To je dobra stran smeha in šal. A ljudje, ki zna-

jo šale pripovedovati, da res vzbude smeh, morajo biti tenkočutni do svoje okolice. Če ne poznamo reakcije ljudi, ali če vemo, da so občutljivi ali celo zamerljivi, ne smemo nikoli duhovičiti na njihov račun, tudi če bi se vsa ostala družba zabavala in smejala. Če pa je šala naperjena na nas, jo vsaj skušajmo vedro sprejeti. So ljudje, ki ne prenesejo še tako dobrohotne šale niti od strani svojih kolegov. To so gotovo prav nesimpatični ljudje, ki moreče vplivajo na okolico, v kateri živijo. L. L.

NEKAJ O ALGAH

Danes, ko se že toliko govori o algah, ki naj bi rešile svet preteče lakote, se mi zdi umestno, da se tudi mi za trenutek pomudimo pri njih.

Človek si skoraj težko predstavlja, da je morsko dno v bistvu prav tako, kakršna je zemeljska skorja, na kateri živimo. Tudi ta, našim očem prikrita ravnina, je prekrita z nepreglednimi travniki, polji in pravimi gozdiči, ki po svoji pestrosti oblik in barv prav nič ne zaostaja za našimi travniki in gozdovi, ko se pomladi odenejo v svojo najbujnejšo lepoto.

Ko se sprehajamo ob obali, često vidimo prave zelene otoke med peskom, ti postanejo na odprtem morju čedalje večji, prava polja zelenih alg. Te alge so morda najpogostejše, so pa tudi zelo pestre v svojih nežnih oblikah. Med zelenimi polji se prepletajo ogromne množine rujavih alg. Te so znane po svojih prelivajočih se odtenkih, ki gredo v loku vse od rumeno-zelene pa do temno rjave. Pa tudi po obliki so zelo pestre. Na eni strani so prav majhne, mahu podobne, so pa tudi kot prava drevesa. V večjih globinah kraljujejo rdeče alge, ki slavijo po svojih živih barvah in eteričnih oblikah, ki človeka kar prevzamejo.

Žal pa ta pestra flora danes ni še dobro raziskana. Čeprav se je človek z algami seznanil dokaj zgodaj, lahko mirno rečemo, da vemo danes o njih prav malo, posebno o njihovem načinu življenja. Zato se znanstveniki vsega sveta z veliko vnemo danes posvečajo njihovemu študiju.

Za alge so se najprej začeli zanimati azijski narodi. Spoznali so njihovo veliko hranilno moč ter jih začeli izkoriščati. Začeli so jih celo gojiti v velikih, nalašč pripravljenih bazenih. Uporabljali so jih predvsem za hrano. Znane so nekatere njihove jedi, ki so pripravljene zgolj iz morske trave. Med temi je mogoče najslavnejša juha s kukavičjimi gnezdi, ki jo pripravljajo predvsem iz alg.

Tudi danes igrajo alge veliko vlogo v prehrani, a še večji je njihov pomen v industriji; in to v prehranski, kemični, farmacevtski itd. Saj izdelujejo iz morske trave: proteine, vitamine, maščobe, karbohidrate ter agar. V prehranski industriji jih uporabljajo za kondenziranje mesa in druge prehrane, za izdelovanje sladoleada in ohranjevanje raznih marmelad. Alge so važne tudi v papirni industriji. Iz njih izdelujejo tudi sintetične tkanine.

Tako postaja pomen alg danes čedalje večji in njihov študij čedalje nujnejši. Vojka

KNJIŽICA: DVAJSET LET RADIJSKEGA ODRA

Za dvajsetletni jubilej je Radijski oder izdal o svojem delu na Radiu Trst A obširen zbornik, ki od vseh strani in s statistikami osvetljuje in pojasnjuje to delo. Že zajetnost knjige same, še bolj pa njena vsebina dokazujeta, da je bilo opravljeno delo bogato in uspešno. Oglejmo si po vrsti važnejše sestavke v knjigi.

Na prvem mestu je prof. Jože Peterlin, ustanovitelj Radijskega odra, precej natančno opisal razvojno pot te slovenske igravske družine v Trstu, ki se je začela v daljnem letu 1946 in še vedno traja. Rodile so jo potrebe, nastala je iz nič, toda počasi se je razrasla in ukoreninila. Ni igrala samo vsakotedenske igre, ampak je prevzela vse oddaje, kjer je bilo treba večglasovnih nastopov, recitacij in podobnega, da je do letošnjega leta dosegla 8614 nastopov.

Na drugem mestu je članek Marija Mavra o Radijski igri. Radijska igra je nova literarna zvrst, ki je nastala v tem stoletju, ko se je razvil radio. Od ostalih iger se loči po tem, da poslušavci ne vidijo ne igravcev ne pozorišča, kar je pri mnogih gledaliških igrah važna opora za uspeh. Lahko bi rekli, da se je radijska igra vrnila k svojemu rojstvu, k stariim Grkom, ki tudi niso spreminjali pozorišča. Radijska igra sloni vsa na BESEDI in poslušavec si ob njej sam ustvarja oblike, položaje, pokrajine. Zato je vse odvisno od dobrega igravčevega načina podajanja, od njegovega glasu, nians, presledkov — skratka od vsega, iz česar si mora poslušavec

ustvarjati meso, kosti in dušo junakov.

Maver bi lahko še bolj poudaril možnosti, ki jih nudi dramatikom in igravcem prav radijska igra. Prednost je že v tem, da si poslušavec sam in po svoji domišljiji in okusu ustvarja nastopajoče ljudi in pokrajine. Drugič pa nas s kratkim glasbenim presledkom v trenutku prenese v drug kraj, lahko tudi v deželo deželo ali na luno, če je treba, česar na navadnem odru ne morejo napraviti. Z glasbo v podlagi lahko na radiu podčrtavajo razpoloženje in napovedujejo nesreče — vsi ostali rekviziti pa so isti kakor pri vsaki odrski igri.

Ne drži, da nam »radio nikakor ne more predstavljati pristnih odrskih del, če niso bila prej za radio prirejena ali predelana, in še takrat zelo skrivljeno«. Radio lahko poda in tudi podaja vse svetovne drame, tragedije in komedije, ki niso bile napisane nalašč zanj, ima še to prednost, da lahko posreduje dramatisacije vseh leposlovnih del, ker ima na razpolago vezavce, glasbo in še druge pripomočke.

Tema uvodnima člankoma sledijo izrazito jubilejna poročila o dvajsetletnem delu, na zunanji zgoščena in opremljena s številkami, v resnici pa hranijo v sebi vse bogastvo dvajsetletnega dela nešteti ljudi.

Najprej je štiri strani članov Radijskega odra od ustanovitve do danes. V teh dvajsetih letih je daljši ali krajši čas nastopalo kakih 180 ljudi, ki so odhajali in prihajali no-

vi. Če že nič drugega je vodstvo Radijskega odra 180 ljudi naučilo pravilne izgovarjave, uglasjenega nastopanja in jim tudi za življenje koristilo.

Naj navedemo nekaj številke nastopov v posameznih dramskih in leposlovnih oddajah, da bomo dobili vsaj nekaj predstave o ogromnem delu, ki je zaslužilo to knjigo.

Recitacije, branje povesti, humoriistične oddaje — 3.100 nastopov.

Dramatizirane novele, povesti in romani, vsa Božanska komedija v Gradnikovem prevodu — 1255 nastopov.

Slovenska dramatika — 683 nastopov.

Italijanska dramatika 634 nastopov.

Svetovna dramatika — 1077 nastopov.

Otroške in mladinske oddaje — 1.450 nastopov.

Naštevanje bi bilo dolgočasno, zato preidimo k naslednjemu poglavju, ki ga je zbral Angel Prašelj — Turk in ima naslov Podroben razpored oddaj. Zanimivi so zlasti trije oddelki, ki govorijo o slovenskih, italijanskih in svetovnih dramatikih in njihovih delih, ki jih je Radijski oder v dvajsetih letih uprizoril. Povsod so navedeni avtorji in njihove odigrane igre, tako da je to prava enciklopedija domače in svetovne dramatike.

Slovinci smo vedno trdili, da je naša dramatika šibko razvita in skromna po obsegu. V knjigi pa je kar 7 strani slovenskih avtorjev in njihovih del, ki jih je radijski oder 683 krat posredoval poslušavcem. Številka je ogromna in lahko rečemo, da je šlo po radijskih valovih vse, kar je bilo kaj vrednega.

Enako obsežno in še bolj, saj je 12 strani avtorjev in njihovih del, je Radijski oder predstavil italijansko dramatiko. To je bilo doslej največje kulturno sodelovanje med Italijani in Slovenci in njegov pomen je treba še posebej podčrtati. Slovenski poslušavci so spoznali bogato italijansko dramatiko in z njo seveda mišljenje, življenje in kulturno ustvarjanje naroda, s katerim živita v istih mejah in ki se bosta tem bolj razumela in cenila, čim bolj se bosta poznala. Poleg tega je Radijski oder podal celotni pregled italijanske in slovenske dramatike od začetkov do danes.

Svetovnih dramatikov in njihovih del je v knjigi 20 strani, najrazličnejših narodov.

Skoraj vsa italijanska in svetovna dramska dela so bila prvič prevedena v slovenščino nalašč za Radio Trst A. Pri tem so sodelovali skoro vsi kulturni delavci iz Trsta in Go-

Na sprejemu RO med pozdravom. V ospredju od leve: dr. Udina, predsednik pokrajine dr. Savona, ravnatelj RAI ing. Candussi; g. Prinčič, jug. konzul g. Gačnik, drž. odbornik g Stopper in repentaborski župan g. Guštin.

rice in njihovo ime je pri vsakem prevodu dodano.

Po tem kratkem pregledu knjige Dvajset let Radijskega odra si lahko predstavljamo, da je ogledalo najvažnejše kulturno-prosvetne ustanove za Slovence v Italiji. Po njej bodo segali zgodovinarji, ko bodo študirali tukajšnje razmere v prvih dvajsetih letih po zadnji vojni.

Omeniti je treba le še to, da je knjiga bogato ilustrirana in lepo opremljena.

Martin Jevnikar

P. S. Knjižica je na prodaj v slovenskih knjigarnah.

MOHORJEVKE MED NAMI

Med božičnimi darovi smo gotovo najbolj veseli rednega daru naših Mohorjevih družb. Nekdaj je pošiljala med nas knjige edino Mohorjeva družba iz Celovca, častitljiva in pomembna Slomškova ustanova. Politične okoliščine so narekivale potrebo, da je iz močnega celovške družbe vzcvetelo troje Mohorjevih družb: celovška, celjska in goriška. Vse tri pa so ostale zveste svojemu poslanstvu: s tiskano besedo vzgajati in izobrazevati Slovence.

Pred seboj imamo našo najbližnjo Mohorjevko iz Gorice: Koledar za leto 1967, Zgodovino Goriške Mohorjeve družbe in roman Zemlja je ostala z nami.

Gotovo vsak bravec vzame v roke najprej koledar. No, pa to ni navaden koledar z dvanaajstimi meseci in godovi. To je še najmanj zanimivo. Pritegne človeka tisto, kar koledarskemu delu sledi. To je šele pravi koledar dogodkov, obletnic, spominov, potopisov, pesmi in črtic. Številni znani in nepoznani sodelavci se redno oglašajo s svojimi prispevki in s tem odločno izpričujejo, kako draga jim je ta častljiva ustanova. Zavedajo pa se sodelavci tudi tega, da Mohorjeva družba posreduje njihovo besedo v največjo širino.

Poleg koledarja je zanimiva knjiga Zgodovina Goriške Mohorjeve družbe, ki jo je napisal msgr. dr. Rudi Klincec, ki je sam osebno spremljal in še spremlja življenje družbe. Njegovo pripovedovanje se niza pre bralcem kot na filmskem platnu; temne in svetle strani, veseli in žalostni dogodki. Knjiga je kar zgodovina Slovencev v Italiji po prvi svetovni vojni do danes.

Tretja knjiga je roman Louisa de Wohl: Zemlja je ostala z nami. Knjiga se bere kot Vernejevi romani in bo zadovoljila stare in mlade.

Celjska Mohorjeva družba je prav tako razposlala: Koledar za leto 1967, večerniško povest Ivana Matičiča Rezinka, dr. Janeza Janžekoviča: Smisel življenja; dr. Jože Žitnik: Rakbolezni naših dni; Lipičnik: Narodopisne črtice.

Izmed vseh celjskih mohorjevok sto pa najbolj v ospredje Janžekovičeva knjiga: Smisel življenja. Knjiga je težka, a resna, potrebna za današnje

Na sprejemu RO: v ospredju vladni komisar dr. Cappellini, poleg njega tržaški župan ing. Spaccini. Na desni ravnatelj RAI v Trstu - ing. Candussi.

dni. Pred pol stoletja smo dobili Ušeničnikovo Knjigo o življenju, danes pa Janžekovičovo o Smislu življenja. Tudi knjižni dar Celovške Mohorjeve družbe je izbran in zelo dozoren. Koroškimi Slovincem prinaša lepo čtivo.

JADRANSKI KOLEDAR ZA LETO 1967

Založništvo tržaškega tiska je tudi letos izdalo Jadranski koledar, ki je posebno dokumentaren, ker, kot prejšnja leta, prinaša pregled vseh prizadevanj za reševanje slovenskih vprašanj. Številni znani in nepoznani sodelavci obravnavajo vprašanja slovenske manjšine. Letošnji doprinos nas še posebej seznanja z vprašanji, ki zadevajo Beneško Slovenijo. Koledar prinaša tudi leposlovna gradiva.

M. Š.

ZADNJA ŠTEVILKA MOSTU

Z novo številko je Most spet nekoliko razširil krog svojih sodelavcev in jo tako prevetnil. Koncept revije je pestrejši, ne da bi bil zato manj vgrajen v naše razmere; morda bo v tej smeri celo bolj upravičil svoje specifično mesto med tržaškimi revijami. Ob konkurenčnem Zalivu bo moral postati, — če se malo pošalimo, — manj most in bolj »pontonski«. Se pravi: ne menjati koncepta, pač pa zjedriti težišče revije. Morda še kaj novih peres, v kolikor jih naš kulturno mrtvi prostor še lahko da. (Seveda pri tem ni treba iti tako daleč, da daš prostor začetnikom, ki niso nič več kot samo ime, posebno ker s tem neko ime avtomatično dobi videz neke teže, ki je nima).

Drago Legiša na uvodnem mestu prikaže del naše nacionalne problematike z doslej za nas prilike nekoliko novega, političnega zornega kota. Prikaz, podkrepjen z dovolj nazorno govorečimi statistikami, bralca

utegne prepričati, ker ga poleg bistrine in politične jasnovidnosti odlikuje zagnanost za stvar. A koliko jih je, ki v konkretni situaciji in ob izkušnjah zadnjih dveh desetletij morejo verjeti, da ni ta zamisel, — čeprav je idino pravilna za vsako manjšino, — še utopična.

Ob Ireni Žerjalovi se mi vsili misel, kako ni dovolj odmik od stvarnosti in mračno, razkldano moderno vzdušje, da bi imeli novo literaturo, če vsega ne požlahtni umetniška doživetost. Ni pa njeni prozi močnejše odrekatih nekaj verziranosti in posluha za sodobno alienacijo.

Isti občutek razumske konstrukcije dajejo Počitnice Karla Volka. Zgodba ne izdaja začetnika, kaže pa vse značilnosti tistega spretnega, k dociranju nagnjenega pisanja, ki se je izbrusilo na drugem področju, pa se sedaj spopade še z literaturo. Tu pa tam se izpod navlake erudicije včasih zablika utrinek pristnosti in mediteranske čutnosti. Zato je Volkov sestavek vseeno bliže temu, kar naj bi bila umetnost, kot pa literarni prvenec Žerjalove.

Prav tako išče v modernost Stančko Janežič in ta odmik od njegovih starih postojank je bil samo koristen zanj, da je v samem sebi izkopal nov izvir. Njegova pesem je doživeta, občutje inspirativno, le da originalnost ugasne proti koncu, ko se avtor, hote ali nehote, — približa Kocbekovi dikciji. Proza, v kakršni se je preizkusil, je zanj nekam nova, kompozicijsko pretehtana, le tu pa tam še preveč janežičevsko himnična.

Obbralni burki (na odru si je pač ni mogoče predstavljati) Marjana Rožanca je človeku žal, da se toliko posrečenih drobcev in včasih celih sklopov dobre proze zgublja v nepotrebnem in prisiljenem škripcjuvju dramske gradnje. Zdi se, da se Rožancu bolj prilaga esej in bosjaška ali vrtičkarska, do bolečine-kruta in razgaljena proza. Naj bo Gorki

socialističnega ljubljanskega dna, ne pa Jonescu neke parižane (od: Pariz!) duhovne aristokracije. Za Trst bo interesanten le v tej smeri.

Primož Možina je tipičen primer, kako nevarna utegne biti moderna poezija, ki je zavrgla logiko in napravila prostor svobodni besedni igri: občutja ni, ideje ni, umetniške teže ni, — in vendar besede so, vrstice so in pesem je tu! Dokler je ta besedna igra nekoliko duhovita, kot je v pesmici Zivljenje, naj bo. A vrstic z naslovom Sedanjí čas ne bi morda sprejele niti Literarne vaje.

Eden najtehtnejših zapisov te številke je Borisa Podreke študija o arhitektu Maksu Fabianiju, katere evropska širina dokazuje, kako plodno je od nekdanj tujina oplajala naše intelektualce. Značilno je, da je Dunaj v zadnjih letih dal širino in polet kar dvema sodelavcema Mostu, ki sta izšla iz povojne slovenske šole v Trstu, Vremcu in Podreki. Pri tem njun jezik dokazuje, da se napajata tudi ob sodobni slovenski, posebno revialni prozi.

Politično razmišljanje Dušana Božiča je napisano kultivirano, pa za revijo z nekim specifičnim obeležjem presplošno, ker avtorjev zorni kot ni dovolj razviden.

Marija Lavrenčiča razmišlja nje o problematiki Beneške Slovenije

je dovolj tehtno. Težo esejističnemu delu revije pa dajejo poleg Podreke predvsem zadnji sestavki. Tako Zakaj mistificirati probleme, podpisano R. Z., ki z dobrim poznanjem situacije osvetli nekaj perečih problemov v jugoslovanski notranji politiki, katere uradna propaganda zakriva z oznakami, ki skrivajo strah pred tabujem. Se globlje je šel M. R. v polemiki z Josipom Vidmarjem Ob črno belem, kjer pisec druží zavidljivo čisto obvladanje jezika z ostrino intelekta, ter odkriva s svojim stvarnim pristopom, idejno zavzetostjo in širino gledanja kar evropskega Slovenca. Pisec bi nikakor ne smel opustiti eseja.

Zapiski Roka Potrebujža, ki se nadaljujejo v tej številki, osvežijo bralca s svojim za Trst tako redkim šegavnim gledanjem na našo tukajšnjo stvarnost, ki smo jo vajeni gledati le s preveč zagrenjenimi očmi. Čeprav Zapiski zvene tako, da bi jih lahko napisal star Balkanovec, se človek ob slogu le vpraša: ali je Rebula kot redaktor zapiskov Potrebujža malo preveč »porebulil« ali pa ga je enostavno sam »izpotrebujil«, če se izrazimo šaljivo. Vsekakor iz sestavka zadiši pristno življenje, čeprav malo karikirano.

Številko zaključuje Kronistov zapis o srečanju naših tržaških kato-

ličkih javnih delavcev z urednikom osrednjega vatikanskega glasila. Zanimivo poročilo vsiljuje misel, čemu morajo biti taka srečanja v Trstu vedno le-kljub vsej prisrčnosti - »pol-uradna«.

V. D

GORISKA SREČANJA. V NOVI Gorici so pod uredništvom marljivih kulturnih, socialnih, gospodarskih in umetniških vsiljujev začela lani izhajati Goriška srečanja. Lanski letnik zaključujejo s četrto številko. Pritegnila je že prva številka, katero smo že zabeležili, prav tako tudi drugo. Sedaj imamo pred seboj tretjo in četrto. Prispevki in študije s področja Nove Gorice in njenega zaledja nam razkrivajo marsikaj zanimivega, saj se sodelavci kritično spoprijemajo z vsemi vprašanji, od kmetijstva, industrije, socialnih in mladinskih vprašanj, bližnje in daljne preteklosti ter pogledov v bodočnost. Vsak zvezek revije zaključujejo številni zanimivi zapiski, gradiva in recenzije. Revijo poživljajo prikupne perorisbe, fotografije naravnih lepot Posočja in Cerklj ter fotografije umetniških del. Z rednim izhajanjem revije se tudi ta del Slovenije častno predstavlja domači in prekomejni javnosti.

MEDDOBJE Štev. 46, I. IX. Prejšnje številke raznih letnikov so vedno pritegovale pozornost in tudi odkup je bil večji. V zadnjem času pa tega ne moremo reči. Pred seboj imamo 46. številko IX. letnika. Zanimivo razpravo o Grivčevih spominih na srbske učenjake je napisal kritični delavec France Dolinar, ki je bil v Meddobju vedno častno zastopan po zanimivi snovi, obdelavi, slogu in jeziku. Tako tudi tokrat sega nazaj v čas takoj po prvi vojni in nam predstavlja pokojnega učenjaka dr. Grivca v njegovem delu in prizadevanju. Vinko Brumen se spominja na sličen način Karla Ozvalda, Alfons Čuk pa razpravlja o Cerkvi in ateizmu. Leposlovne prispevke pa objavljajo Branko Rozman, Tine Debeljak, Ruda Jurčec, poezijo pa zastopajo: Vladimir Kos, Majda Volovšek, France Papež in Milena Šoukal.

Da bo Meddobje privlačno, bo moralo pritegniti tak krog, s kakršnjim je lahko računalo pred leti, spoprije mati pa se s sličnimi vprašanji, kot jih obdeluje France Dolinar.

DRUŽINA IN DOM. Družinsko verska revija Vera in dom, kj stopa v XIX. leto se zopet vrača k svojemu prvotnemu naslovu »Družina in dom«. Opravičilo za ta povratek najdejo izdajatelji z izjavo: »Kakor se cerkev vrača k virom oznanjevanja evangelija, v čase živega krščanstva prvih krištanov, tako se tudi naš list vrača k svojemu prvemu imenu »Družina in dom«. Revija ostaja zvesta svoji tradiciji po vsebini in slogu. V duhu koncilskih navodil se hoče revija posebej posvečati družinskim vprašanjem.

M. Š.

Na sprejemu RO: na levi Ado Lapornik, v sredini urednik slov. sporedov na celovškem radiu. - H. Hartman, na desni go. Mirka Štokova.

JURIJ PODOBAR

Bliskoma je odprl škatlo z barvami in pripel platno.

Minilo je pet minut, pol ure je bilo preč, potekla je ura.

»Tako. In zdaj niti poteze več. Pridi, Mara. Končali smo.

Poglej. Lepša si kot italijanska Madona.«

Slika je bila hvalospev najdenja, sončna pesem ubranosti, smehljaj iz večnosti.

Osamljena botra je že davno odšla, ko so sedli za mizo.

Večer se je odgrnil v svetlejši škrlat.

Luči so sijale brez obsenčnikov.

Akcije so vse močnejše dehtele.

Na ubrana godala so zaigrali angeli.

(Dalje prihodnjič)

kot Goričan torej, ki zares pozna beneške Slovence, v imenu katerih se tudi oglašam, izjavljam, da se z Vami popolnoma strinjam. Zares že dolgo pogrešamo oddaje za to deželo, od vseh najbolj zapostavljeno. Mislil sem na primer, da se bo radio vsaj ob šestem dnevu emigranta spomnil na beneške Slovence, ki morajo po grenki kruh v tujino. Korist od njihovega dela nimajo samo oni in njihove družine. Ima ga tudi država, ker ji ti državljani, kot mnogi drugi iz južnih dežel, prinašajo domov tujo valuto ali devize, kot smo se naučili izgovorjati zadnje čase. Zakaj se ni radio Trst A, ki je državna ustanova, vsaj na ta dan spomnil beneških Slovencev emigrantov? Ali pa je oddajnik na Prešenskem hribu samo za »razkuštrane« pesmi kot pišete Vi? Celo radio Koper se ob podobnih prilikah bolje izkaže, pa čeprav z drugačnimi nameni.

(podpis), Gorica

OPENSKO PISMO O DVORANI

Končno gredo le dela z našo župnijsko dvorano h koncu. Obljubili so, da bo končana novembra, decembra, januarja, potem kmalu februarja, toda nastalo je toliko dopolnil in sprememb, da so se dela zavlekla. Zdaj moramo vse pospraviti, očistiti in urediti, tako, da računamo, da bo gotovo slovesna blagoslovitev prvo nedeljo v marcu. Že zdaj opozarjamo Opence, pa tudi okoličane na ta slovesen dan za našo vas. To bo ena najlepših dvoran na Tržaškem, opremljena z razvetljivo odra, dvorana sama pa akustično grajena, lepa bo društvena soba za mladino naše župnije da se bo lahko v zdravem okolju zbirala, se zabavala in sama poskrbela tudi za kaj koristnega.

Podrobni razpored prireditve na dan blagoslovitve bomo še javili. Zdaj samo opozarjamo na njo in vse Opence vabimo, da se je udeležijo.

Nasvidenjel

Uravni odbor

MARIJIN DOM PRI SV. IVANU

Ob koncu leta 1966 je razposlala Slovenska Marijina družba pri Sv. Ivanu naslednje pismo:

Sv. Ivan (Trst), v decembru 1966

Hvaležnost do dobrotnikov našega Marijinega doma pri Sv. Ivanu nam narekuje to kratko obvestilo. V prvih

letošnjih enajstih mesecih so nam darovali nad tri in pol milijona lir.

Stavba je dolga 23,75 m, široka 11,45, iz tal sega 7,25 m, v zemljo pa 2,25 m in ima 2,865.20 m³ prostornine. Stoji blizu cerkve, zadaj za novo slovensko šolo in ima vhod iz ulice Brandesia št. 25. Izdelati moramo notranjo opremo in odtočni kanal. Prizadevali se bomo, da bo to delo čimprej izvršeno.

Blagim dobrotnikom, ki nas v tem delu podpirajo, se iz srca zahvaljujemo za dosedanjo pomoč ter se priporočamo za nadaljnjo naklonjenost.

Slovenska Marijina družba

DOM NA DUNAJU

Dragi dobrotniki in prijatelji!

Današnje pismo Vam ne naznanja nobenih načrtov, Vam ne prinaša nobenih obljub in tudi Vas ne nadleguje s prošnjami. Danes Vam hočem le povedati, kar sicer že veste po časopisnih poročilih, da smo dosegli cilj, ki smo si ga začrtali pred leti. Slovenski visokošolski dom na Dunaju je zgrajen. Naši študentje stanujejo že, se učijo in razvijajo v njem svojo dejavnost v vzornem sodelovanju in soglasju. Lahko pričakujemo, da bo naša študirajoča mladina znala s pridnostjo in z dobrim obnašanjem dokazati, da ceni ugodnosti in možnosti, ki jih nudimo za njeno vsestransko izoblikovanje.

Poleg tega sporočila Vam se hočem tudi iskreno zahvaliti za Vaše sodelovanje, za prispevke, ki ste nam jih več ali manj redno pošiljali. S skupnimi močmi smo dosegli velik cilj. Skrbi sicer niso še končane. Računi niso še vsi plačani. Dolgovi nas bodo še dolga leta obremenjevali. Vendar z zaupanjem v božjo pomoč, z vztrajnim prizadevanjem in pa s pomočjo tistih, ki se nas bodo hoteli še spominjati, bomo tudi te težave premagali.

Hvaležno in lepo pozdravlja vse

P. Ivan Tomažič

Dunajskim Slovencem sporočam, še dodatno, da je v kapeli visokošolskega doma vsako nedeljo (izven poletnih počitnic) slovenska sv. maša ob 9. uri. V domu je tudi slovenska čitalnica, kjer so na razpolago raznovrstni časopisi in revije.

KO ZAČENJAMO

11. LETNIK

Prva in druga številka sta združeni, ker so nam priprave vzele toliko časa, da prihajamo šele februarja. Zato pa je ta številka nekoliko obsežnejša.

Spet govore o povišanih tiskarskih stroških. Vemo, da večjih žrtev od bravcev ne moremo zahtevati, zato se priporočamo, da naročite cel letnik in da čim prej plačate naročnino.

Istočasno prosimo, da se kdaj spomnite na tiskovni sklad Mladike, to se pravi, da tisti, ki more, priloži nekaj k naročnini in nam tako pomaga, da bomo tudi enajsti letnik srečno popeljali do konca.

Vljudno prosimo, da nam bi poslali rokopise vsaj do 18. v mesecu za številko prihodnjega meseca.

Hvaležni bomo, če nam boste poslali kaka poročila, kako ste z revijo zadovoljni, v čem naj bi jo spremenili in kaj vaši znanci žele. Pričakujemo tudi, da nam boste poslali kake nove naročnike.

V

PRIHODNJIH DNEH

Vsako soboto ima SKK *sobotni večer* ob 19. uri v ul. Donizetti 3/I za dijake srednjih šol.

19., 20. in 21. bo predavanje g. Vinka Zaleteta s Koroške: *Moje potovanje po Poljski in Češki*. Predavanje spremljajo slike s potovanja in zvočni posnetki s Čenstohove. Predaval bo v Marijinem domu v ulici Risorta, v Bazovici, v Borštu.

V ponedeljek zvečer bo gost *Društva slov. izobražencev*. Predaval bo ob 18,30 v ul. Donizetti 3/I.

V nedeljo, 26. februarja, bo imel za slovenske izobražence v Trstu velikonočno *duhovno obnovo g. škof dr. Janez Jenko iz Kopra*. Podroben spored bomo še javili.

Za dobro voljo

Očka bere kriminalko.

Jurček: Očka, greš po drva v klet?

Očka: Pusti me.

Jurček: Očka, pojdi po drva, če ne ti bom takoj povedal kdo jo je zadržal.

***

Začelo je deževati: Fant pohiti po ulici za čednim dekletom.

»Ali vam lahko ponudim svoj dežnik?«

»Hvala, imam svojega,« pravi dekle.

»Vidim, ampak vaš je premajhen za oba.«

***

V uradu: Tako torej, župan je bil vaš mož. Ali že ima naslednika?

Vdova: Ne, sem še vedno vdova.

MLADIKO lahko kupite

V TRSTU:

- v knjigarni Fortunato
- v Tržaški knjigarni
- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja
- pri Parovelu v galeriji Tergesteo

NA OPCĀINAH:

- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja

V DOLINI:

- v trgovini Kos

V GORICI:

- v Katoliški knjigarni

Mama: »Oh daj no, fant, vsi smo se mučili s teboj, pa imaš same šestice in petice!«

Pavlek pa: »156 neopravičenih sem pa le sam skup spravil.«

***

Resnična.

Ob cerkvi sv. Antona bi bila rada vedela, kje se pride do Upima. Vprašala sem prvo žensko: Dov'è trgovina Upim?«

»Kar naravnost po tej ulici potem pa obrnite na levo, pa boste tam.«

»Hvala lepa. Kako lepo govorite slovensko. Ste že dolgo v Trstu?«

»Ja, pet ur bo že!«

***

Dijak (bere): De mortuis nil nisi bene.

Profesor: Prevedite!«

Dijak: Za mrličje je vse dobro.

***

Jetnik se je razjezil nad paznikom.

»Kaj boste vi mene zafrkavali — vas lahko vsak dan odpustijo iz službe mene bodo pa šele čez dvajset let!«

***

Sodnik: Obtoženec, pojasnite mi, kako ste mogli ukrasti denarnico, ne da bi se lastnik tega zavedel.

Obtoženec: Tega pa mi ni mogoče pojasniti, gospod sodnik, če nimate za seboj vsaj pol leta praktičnih vaj.

Orožnik: Odkod ste doma?

Revež: Iz Račjega dola.

Orožnik: Zakaj pa potem nadlegujete ljudi v tem kraju. Kaj ne veste, da smete prositi samo v svoji fari?

Revež: Če bi jaz imel svojo faro, bi šel za župnika, ne pa da bi prosjačil!

***

»Stanko, zakaj si pa pozdravil tega policaja?«

»Ker zvečer spremlja našega očka domov.«

***

Očka: »Glej, Saša, tale žival je svinja.«

Saša: »Zakaj? Kaj pa je naredila?«

***

Felix je povabil prijatelja na kosilo. Žena ga je opozorila, naj mu ne ponuja konjaka, ker ji ga je zmanjkalo. Mož ji je obljubil, a je takoj pozabil na obljubo.

Komaj je prijatelj sedel za mizo, mu je že ponujal konjak:

»Daj no, spijmo ga kozarček! Gost je zardel in se jecljaje opravičeval, češ da mu ni za konjak.«

»Kaj pa govoriš, saj se poznavava. Vedno si bil udarjen na konjak.«

Prijatelj pa se je le še branil, češ, da mu danes prav res ni zanj.

Ko je gost odšel, se je žena ujezila:

»Kaj pa ti je bilo? Čim bolj sem te brcala pod mizo, bolj si mu ponujal konjak.«

Mož jo je pogledal: »Zato se je branil! Brcala si njega, mene nisi niti enkrat!«

R I M - Slovenski

„Hotel Bled“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TVRDKA

Kerriè

UBSTANOVljena LETA 1888

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

GLASBENA MATICA — TRST

p r i e d i

v torek 21. februarja 1967

ob 20.30 uri

v Mali dvorani
Kulturnega doma

S O L I S T I Č N I
K O N C E R T

ZLATA OGNJANOVIČ - sopran

JOŽE STABEJ - bas

VLADIMIR ŠKERLAK - violina

MARJAN LIPOVŠEK - klavir

CENA 200.- LIR